

URZĄD STATYSTYCZNY W ŁODZI

90
lat
1918-2008

PRZEMIANY DEMOGRAFICZNE W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2000-2007

ANALIZY STATYSTYCZNE

ŁÓDŹ 2008

URZĄD STATYSTYCZNY
W ŁODZI

ANALIZY
STATYSTYCZNE

**PRZEMIANY DEMOGRAFICZNE
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
W LATACH 2000-2007**

ŁÓDŹ 2008

**ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO W ŁODZI**

Teresa Śmiłowska – Przewodnicząca, Edward Bedlechowicz, Mariola Chrobot, Waldemar Dubla, Iwona Gruczyńska, Ewelina Herman, Anna Jaeschke, Stanisław Kaniewicz, Sławomir Konczak, Jan Latkowski, Włodzimierz Obraniak, Elżbieta Ossowska, Tomasz Piasecki, Jolanta Włodarczyk

Seria: ANALIZY STATYSTYCZNE

Redaguje zespół w składzie:

PRZEWODNICZĄCY

Włodzimierz Obraniak

CZŁONKOWIE

Waldemar Dubla

Iwona Gruczyńska

Anna Jaeschke

Stanisław Kaniewicz

Elżbieta Ossowska

Teresa Śmiłowska

AUTOR: Włodzimierz Obraniak

Projekt okładki i oprawa graficzna: Katarzyna Szkopiecka

ISBN 978-83-60002-15-5

Przy publikowaniu danych US – prosimy o podanie źródła

Druk: Zakład Wydawnictw Statystycznych, al. Niepodległości 208, 00-925 Warszawa

Nakład 150 egz

Cena zł 18,00

Przedmowa

Opracowanie zawiera analizę przemian demograficznych jakie zachodziły na obszarze województwa łódzkiego w latach 2000-2007.

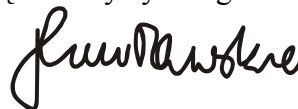
Przedstawiono w nim zmiany w liczbie ludności, jej strukturze według płci i wieku a także czynniki tych zmian, a więc elementy ruchu naturalnego ludności – małżeństwa, rozwody, urodzenia i zgony – oraz ruchu wędrownego – migracje wewnętrzne i zagraniczne.

Sytuację w województwie łódzkim konfrontowano z odpowiednimi charakterystykami liczbowymi odnoszącymi się do innych województw.

Ponadto zwrócono uwagę na przestrzenne zróżnicowanie struktur i procesów demograficznych w ujęciu miasto–wieś oraz w przekroju powiatów.

Publikację pt. „Przemiany demograficzne w województwie łódzkim w latach 2000-2007” opracował Włodzimierz Obraniak.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Łodzi

Teresa Śmiłowska

Preface

The study contains the analysis of demographic changes which occurred in Łódzkie Voivodship in 2000-2007.

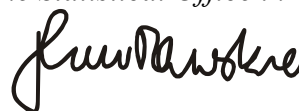
It shows changes of the number and structure of population by sex and age as well as the factors of these changes – elements of vital statistics: marriages, divorces, births and deaths and also migration movement – internal and international migration of population.

The Łódzkie Voivodship situation was compared with appropriate number characteristics of other voivodships.

In addition the study shows the dimensional diversification of structures of demographic phenomena by urban and rural areas and also by powiat.

The study „Demographic changes in Łódzkie Voivodship in 2000-2007” was elaborated by Włodzimierz Obraniak.

*Director
of the Statistical Office in Łódź*

Teresa Śmiłowska

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
1. Wprowadzenie	9
2. Zmiany w liczbie ludności	10
3. Zmiany w strukturze ludności według płci	16
4. Zmiany w strukturze ludności według wieku.....	17
5. Ruch naturalny ludności.....	24
5.1. Małżeństwa.....	24
5.2. Rozwody i separacje.....	30
5.3. Urodzenia	34
5.4. Zgony.....	40
5.5. Miary reprodukcji ludności	45
6. Ruch wędrowniczy ludności	48
6.1. Ogólne rozmiary migracji (migracje wewnętrzne i zagraniczne)	48
6.2. Migracje międzywojewódzkie	52
6.3. Migracje wewnątrzwojewódzkie.....	52
6.4. Migracje zagraniczne	54
6.5. Podsumowanie	55

Spis tablic

Tabl. 1. Ludność ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000-2007 (stan w dniu 31 XII)	10
Tabl. 2. Ludność w powiatach ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000 i 2007	12
Tabl. 3. Udział ludności miejskiej według powiatów w latach 2000 i 2007	15
Tabl. 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2000 i 2007	18
Tabl. 5. Ludność w wieku produkcyjnym w podziale na grupę mobilną (18-44 lata) i niemobilną (45-64 lata mężczyźni, 45-59 lat kobiety) w 2000 i 2007 r.	20
Tabl. 6. Ludność według płci i biologicznych grup wieku w latach 2000 i 2007	22
Tabl. 7. Małżeństwa w latach 2000-2007	24
Tabl. 8. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2007	25
Tabl. 9. Nowożeńcy na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej danej płci i grupy wieku w latach 2000-2007	27
Tabl. 10. Małżeństwa zawarte w 2007 r. według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców	28
Tabl. 11. Rozwody w latach 2000-2007	30
Tabl. 12. Rozwody według wieku małżonków w momencie wniesienia powództwa w 2007 r.	31

Spis tablic (dok.)

Tabl. 13.	Rozwody według liczby małoletnich dzieci w małżeństwach w latach 2000-2007	32
Tabl. 14.	Separacje prawomocnie orzeczone w latach 2000-2007	34
Tabl. 15.	Urodzenia żywe w latach 2000-2007	34
Tabl. 16.	Urodzenia żywe według wieku matki w latach 2000 i 2007	35
Tabl. 17.	Struktura urodzeń żywych według kolejności urodzenia dziecka oraz wieku matki w 2000 i 2007 r.	36
Tabl. 18.	Płodność kobiet w latach 2000-2007	38
Tabl. 19.	Zgony w latach 2000-2007	40
Tabl. 20.	Współczynniki zgonów według płci i wieku w roku 2006	41
Tabl. 21.	Przeciętne dalsze trwanie życia w latach 2000-2007	44
Tabl. 22.	Przyrost naturalny w latach 2000-2007	46
Tabl. 23.	Miary reprodukcji ludności w latach 2000-2007	46
Tabl. 24.	Ogólne rozmiary migracji ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne) w latach 2000-2007	49
Tabl. 25.	Ogólne saldo migracji ludności w powiatach w latach 2000-2007	50
Tabl. 26.	Migracje międzywojewódzkie ludności w latach 2000-2007	52
Tabl. 27.	Migracje wewnątrzwojewódzkie ludności w latach 2000-2007	53
Tabl. 28.	Migracje zagraniczne ludności w latach 2000-2007	54

Spis kartogramów

Zmiany liczby ludności w województwach w latach 2000-2007	14
Zmiany liczby ludności w powiatach województwa łódzkiego w latach 2000-2007 ...	15
Ludność w wieku poprodukcyjnym w % ogółu ludności w województwach w 2007 r.	18
Ludność w wieku poprodukcyjnym w % ogółu ludności powiatów w województwie łódzkim w 2007 r.	19

CONTENTS

<i>Preface</i>	3
1. <i>Introduction</i>	9
2. <i>Changes in population number</i>	10
3. <i>Changes in population structure by sex</i>	16
4. <i>Changes in population structure by age</i>	17
5. <i>Vital statistics</i>	24
5.1. <i>Marriages</i>	24
5.2. <i>Divorces and separations</i>	30
5.3. <i>Births</i>	34
5.4. <i>Deaths</i>	40
5.5. <i>Reproduction rates</i>	45
6. <i>Migration movement of population</i>	48
6.1. <i>Migration scale (internal and international migration)</i>	48
6.2. <i>Intervoivodship migration</i>	52
6.3. <i>Intravoivodship migration</i>	52
6.4. <i>International migration</i>	54
6.5. <i>Summary</i>	55

Tables

<i>Tabl. 1. General population, urban and rural population in 2000-2007 (as of 31 XII)</i>	10
<i>Tabl. 2. General population by powiat, urban and rural population by powiat in 2000 and 2007</i>	12
<i>Tabl. 3. Share of urban population by powiat in 2000 and 2007</i>	15
<i>Tabl. 4. Population by economic groups of age in 2000 and 2007</i>	18
<i>Tabl. 5. Working-age population by mobility (18-44 years) and non-mobility (45-64 years for men, 45-59 years for women) in 2000 and 2007</i>	20
<i>Tabl. 6. Population by sex and biological groups of age in 2000 and 2007</i>	22
<i>Tabl. 7. Marriages in 2000-2007</i>	24
<i>Tabl. 8. Bridegrooms and brides by age in 2000 and 2007</i>	25
<i>Tabl. 9. Bridegrooms and brides per 1000 population aged 15 years and more of each sex and age group in 2000-2007</i>	27
<i>Tabl. 10. Marriages contracted in 2007 by previous marital status of bridegrooms and brides</i>	28
<i>Tabl. 11. Divorces in 2000-2007</i>	30
<i>Tabl. 12. Divorces by age of spouses at the moment of filling petition of divorce in 2007.</i>	31

Tables (cont.)

<i>Tabl. 13. Divorces by the number of underage children in the marriage in 2000-2007</i>	<i>32</i>
<i>Tabl. 14. Separations in 2000-2007</i>	<i>34</i>
<i>Tabl. 15. Live births in 2000-2007</i>	<i>34</i>
<i>Tabl. 16. Live births by the age of mother in 2000 and 2007</i>	<i>35</i>
<i>Tabl. 17. The structure of live births by birth order and age of mother in 2000 and 2007</i>	<i>36</i>
<i>Tabl. 18. Female fertility in 2000-2007</i>	<i>38</i>
<i>Tabl. 19. Deaths in 2000-2007</i>	<i>40</i>
<i>Tabl. 20. Death rates by sex and age in 2006</i>	<i>41</i>
<i>Tabl. 21. Expectation of life in 2000-2007</i>	<i>44</i>
<i>Tabl. 22. Natural increase in 2000-2007</i>	<i>46</i>
<i>Tabl. 23. Reproduction rates in 2000-2007</i>	<i>46</i>
<i>Tabl. 24. Scale of migration of population (internal and international migration) in 2000-2007</i>	<i>49</i>
<i>Tabl. 25. Net migration of population by powiat in 2000-2007</i>	<i>50</i>
<i>Tabl. 26. Intervoivodship migration of population in 2000-2007</i>	<i>52</i>
<i>Tabl. 27. Intravoivodship migration of population in 2000-2007</i>	<i>53</i>
<i>Tabl. 28. International migration of population in 2000-2007</i>	<i>54</i>

Cartograms

<i>Population number changes by voivodships in 2000-2007</i>	<i>14</i>
<i>Population number changes by powiat of Łódzkie Voivodship in 2000-2007</i>	<i>15</i>
<i>Post-working age population in % of general population by voivodships in 2007</i>	<i>18</i>
<i>Post-working age population in % of general population by powiat of Łódzkie Voivodship in 2007.</i>	<i>19</i>

1. Wprowadzenie

Województwo łódzkie w obecnych granicach terytorialnych powstało w wyniku reformy podziału administracyjnego 1 stycznia 1999 r. Osadzone zostało – ogólnie rzecz ujmując – na obszarze byłego Makroregionu Środkowego, jednak z istotnymi korektami terytorialnymi. Trzon stanowiło dawne województwo łódzkie, do którego przyłączono dominującą część piotrkowskiego, sieradzkiego i skierniewickiego oraz tylko niewielką część województwa płockiego¹.

Powierzchnia województwa łódzkiego wynosi obecnie 18219 km² (5,8% powierzchni Polski) i jest 12 razy większa od łódzkiego w poprzednich granicach administracyjnych (1523 km²). Wśród województw uporządkowanych według malejących powierzchni, łódzkie zajmuje 9 miejsce. Największe województwo mazowieckie (35557 km²) jest niemal dwukrotnie większe niż łódzkie, z drugiej strony obszar łódzkiego jest blisko dwukrotnie większy od najmniejszego województwa opolskiego.

Według stanu na 31 XII 2007 r. liczba ludności województwa łódzkiego wyniosła 2555,9 tys. (6,7% ogółu ludności Polski) i pod tym względem łódzkie zajmuje 6 miejsce wśród województw uporządkowanych według malejącej liczby ludności. Największe województwo mazowieckie ma niemal dwukrotnie większą liczbę mieszkańców (5188,5 tys.), większym od łódzkiego zaludnieniem charakteryzowały się ponadto: śląskie, wielkopolskie, małopolskie i dolnośląskie. Z drugiej strony zaludnienie łódzkiego jest 2,5-krotnie większe od liczby mieszkańców dwóch najmniejszych pod tym względem województw: lubelskiego (1008,5 tys.) i opolskiego (1037,1 tys.).

Na 1 km² przypada w województwie łódzkim 140 osób (w Polsce 122 osoby). Tylko w czterech województwach: dolnośląskim (144), mazowieckim (146), małopolskim (216) i śląskim (377) wskaźnik gęstości zaludnienia był wyższy. Najmniejszą gęstością zaludnienia charakteryzują się województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie (59 osób/km²).

Zadaniem niniejszego opracowania jest opis przemian demograficznych jakie zachodziły na obszarze województwa łódzkiego w latach 2000-2007. Analizie poddane zostaną zmiany w liczbie ludności, jej strukturze według płci i wieku oraz czynniki tych zmian, a więc elementy ruchu naturalnego ludności (małżeństwa, rozwody, urodzenia i zgony) oraz ruchu wędrownego ludności (migracje zagraniczne, wewnętrzne, a w tym wewnątrzwojewódzkie i międzywojewódzkie). W toku rozważań uwzględnimy – o ile pozwolą na to materiały źródłowe – przestrzenne zróżnicowanie struktur i procesów demograficznych w ujęciu miasto-wieś oraz w przekroju powiatów. Opis sytuacji

¹ Por. W. Obraniak, Oblicze demograficzne województwa łódzkiego, w: Perspektywy demograficzne Łodzi i województwa łódzkiego, praca zbiorowa pod red. J. T. Kowaleskiego i P. Szukalskiego, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1999 r.

w województwie łódzkim wzbogacony będzie także oceną jego pozycji wśród innych województw pod względem różnych elementów sytuacji demograficznej.

Podstawę źródłową badań stanowić będą dane statystyki ludności zawarte w Rocznikach Demograficznych i innych publikacjach wydawanych przez Główny Urząd Statystyczny, w wydawnictwach Urzędu Statystycznego w Łodzi (głównie Roczniki Statystyczne Województwa Łódzkiego) oraz niepublikowane dane GUS.

Oceniając sytuację demograficzną województwa łódzkiego należy mieć na uwadze fakt, że istotnie wpływają na nią przemiany ludnościowe w Łodzi, której mieszkańcy stanowią niemal 30% ludności województwa (29,5%) i blisko połowę ludności miejskiej (45,7%). Obraz demograficzny Łodzi przedstawiony został w odrębnych publikacjach Urzędu Statystycznego w Łodzi².

2. Zmiany w liczbie ludności

Zamieszczone w tabl. 1 dane o liczbie ludności są efektem oszacowań Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie wyników spisu ludności z 2002 r. oraz ewidencji bieżącej w zakresie ruchu naturalnego i wędrownego ludności. Wypada wyjaśnić, że dane NSP 2002 dały podstawę do oszacowań stanów ludności po dacie spisu (lata 2002-2007) i w ujęciu retrospektywnym na lata 2000 i 2001. Wcześniej (przed spisem 2002) publikowane liczby ludności, których podstawą był spis z 1988 r. nie są więc już aktualne.

Tabl. 1. Ludność ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000-2007
Stan w dniu 31 XII

LATA	Ogółem	Miasta	Wieś
W TYSIĄCACH			
2000	2627,8	1709,9	917,9
2001	2617,3	1701,3	916,0
2002	2607,4	1692,4	915,0
2003	2597,1	1682,8	914,3
2004	2587,7	1674,9	912,8
2005	2577,5	1665,3	912,2
2006	2566,2	1657,3	908,9
2007	2555,9	1647,1	908,8

² Zmiany w strukturze demograficznej i społeczno-ekonomicznej ludności Łodzi w latach 1989-2002, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2004; W. Obraniak, Ludność Łodzi i innych wielkich miast w Polsce w latach 1984-2006, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2007, strona internetowa Urzędu <http://www.stat.gov.pl/lodz>.

Tabl. 1. Ludność ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000-2007 (dok.)
Stan w dniu 31 XII

LATA	Ogółem	Miasta	Wieś
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) DO ROKU POPRZEDNIEGO W TYSIĄCACH			
2001	-10,5	-8,6	-1,9
2002	-9,9	-8,9	-1,0
2003	-10,3	-9,6	-0,7
2004	-9,4	-7,9	-1,5
2005	-10,2	-9,6	-0,6
2006	-11,3	-8,0	-3,3
2007	-10,3	-10,2	-0,1
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) DO ROKU POPRZEDNIEGO W %			
2001	-0,4	-0,5	-0,2
2002	-0,4	-0,5	-0,1
2003	-0,4	-0,6	-0,1
2004	-0,4	-0,5	-0,2
2005	-0,4	-0,6	-0,1
2006	-0,4	-0,5	-0,4
2007	-0,4	-0,6	-0,0

W latach 2000-2007 ludność województwa łódzkiego zmniejszyła się o 71,9 tys. (średni roczny ubytek wynosił ok. 10 tys. osób), a więc o 2,7%. Łódzkie należało wówczas do grona 13 województw charakteryzujących się ubytkiem zaludnienia. Tylko w województwie opolskim dynamika spadku była większa (3,1%), a najmniejsze rozmiary przybrała w lubuskim (0,0%), kujawsko-pomorskim (0,1%), warmińsko-mazurskim (0,1%). Przyrost liczby ludności odnotowano w 4 województwach: małopolskim (1,8%), pomorskim (1,8%), mazowieckim (1,4%) i wielkopolskim (1,2%). Ogółem w Polsce liczba ludności zmniejszyła się w tym okresie o 0,4%.

Ludność mieszkająca w miastach województwa łódzkiego uszczupliła się w latach 2000-2007 o 62,8 tys. (przeciętnie rocznie o ok. 9 tys.), tj. o 3,7%. W miastach w Polsce ubytek wyniósł 1,5% i charakteryzował 14 województw. Tylko w mazowieckim i podlaskim zaludnienie miast powiększyło się.

Liczba ludności wiejskiej w łódzkim obniżyła się o 9,1 tys. (średnio rocznie o ok. 1,3 tys.), a więc o 1,0%. Ubytki na wsi dotknęły również województwa: lubelskie, opolskie, podlaskie i świętokrzyskie, a w pozostałych odnotowano wzrost zaludnienia wsi. W skali Polski liczba ludności wiejskiej wzrosła o 1,5%.

W ramach województwa łódzkiego wydzielono 21 powiatów ziemskich, z których największym pod względem liczby ludności jest zgierski. Najmniejszy jest powiat brzeziński, który wprawdzie utworzony został w roku 2002, ale dysponujemy oszacowaniami zaludnienia na jego terenie w roku 2000.

Ponadto na obszarze województwa znajdują się trzy miasta na prawach powiatu (powiaty grodzkie): Łódź, Piotrków Trybunalski i Skierniewice. Są to stolice dawnych województw położonych na obszarze obecnego województwa łódzkiego. Brakuje w tym gronie miasta Sieradza, które włączone jest do powiatu sieradzkiego.

Tabl. 2. Ludność w powiatach ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000 i 2007

POWIATY	Ludność w tysiącach						Przyrosty (+), ubytki (-) ludności w % w latach 2000-2007 ^a		
	ogółem		miasta		wieś		ogółem	miasta	wieś
	2000	2007	2000	2007	2000	2007			
Województwo	2627,8	2555,9	1709,9	1647,1	917,9	908,8	-2,7	-3,7	-1,0
Bełchatowski	112,1	112,8	71,5	69,6	40,6	43,2	+0,6	-2,7	+6,4
Brzeziński	31,0	30,6	12,5	12,3	18,5	18,3	-1,3	-1,7	-1,0
Kutnowski	108,2	103,0	63,2	60,5	45,0	42,5	-4,8	-4,4	-5,4
Łaski	51,8	50,8	19,5	18,6	32,3	32,2	-1,8	-4,4	-0,2
Łęczycki	55,3	52,8	15,9	15,3	33,4	37,5	-4,4	-3,4	-4,8
Łowicki	84,6	81,8	30,9	29,9	53,7	51,9	-3,3	-3,2	-3,3
Łódzki Wschodni	62,1	65,4	20,6	23,9	41,5	41,5	+5,2	+16,0	-0,2
Opoczyński	79,7	78,5	26,5	26,7	53,2	51,8	-1,5	+1,1	-2,8
Pabianicki	120,5	119,1	90,9	87,5	29,6	31,6	-1,2	-3,8	+7,1
Pajęczański	54,6	53,1	13,3	12,9	41,3	40,2	-2,7	-2,7	-2,7
Piotrkowski	90,5	90,4	6,3	6,4	84,2	84,0	-0,1	+1,3	-0,2
Podębicki	43,5	41,9	10,9	10,8	32,6	31,1	-3,7	-1,1	-4,6
Radomszczański	120,7	118,2	56,7	55,7	64,0	62,5	-2,0	-1,7	-2,3
Rawski	50,4	49,3	21,4	20,8	29,0	28,5	-2,2	-2,8	-1,7
Sieradzki	123,1	120,4	53,8	52,7	69,3	67,7	-2,2	-2,1	-3,3
Skierniewicki	38,8	37,7	-	-	38,8	37,7	-2,9	-	-2,9
Tomaszowski	122,7	120,6	68,0	66,2	54,7	54,4	-1,8	-2,6	-0,7
Wieluński	79,4	78,1	24,8	24,1	54,6	54,0	-1,7	-2,7	-1,3
Wieruszowski	42,6	42,1	8,8	8,6	33,8	33,5	-1,0	-1,8	-0,8
Zduńskowolski	68,3	67,7	47,4	46,1	20,9	21,6	-0,9	-2,8	+3,4
Zgierski	159,9	161,0	119,0	117,8	40,9	43,2	+0,7	-1,0	+5,5

^a Obliczono na podstawie liczb bezwzględnych.

Tabl. 2. Ludność w powiatach ogółem oraz w miastach i na wsi w latach 2000 i 2007 (dok.)

POWIATY	Ludność w tysiącach						Przyrosty (+), ubytki (-) ludności w % w latach 2000-2007 ^a		
	ogółem		miasta		wieś		ogółem	miasta	wieś
	2000	2007	2000	2007	2000	2007			
Miasta na prawach powiatu:									
Łódź	798,4	753,2	798,4	753,2	x	x	-5,7	-5,7	x
Piotrków Trybunalski	81,2	78,5	81,2	78,5	x	x	-3,4	-3,4	x
Skierniewice	48,4	48,9	48,4	48,9	x	x	+1,0	+1,0	x

^a Obliczone na podstawie liczb bezwzględnych.

W osiemnastu powiatach ziemskich odnotowano w latach 2000-2007 ubytki w zaludnieniu, przy czym relatywnie największe cechowały kutnowski, łęczycki, poddębicki i łowicki. Tworzą one zwarty terytorialnie zespół w północnej i północno-zachodniej części województwa. Przyrost liczby ludności wystąpił w dwóch powiatach graniczących z Łodzią: łódzkim wschodnim i zgierskim a także w bełchatowskim.

Ludność miejska w osiemnastu powiatach zmniejszyła się, w największym stopniu w kutnowskim i łaskim. W pierwszym z nich ubytki zaludnienia wystąpiły we wszystkich miastach: Kutno (3,9%), Krośnice (5,2%) i Żychlin (6,1%). W łaskim ubytek dotyczy jednego w tym powiecie miasta Łask. W powiecie pabianickim dość znaczny ubytek ludności miejskiej był wypadkową zmniejszenia się jej w Pabianicach (4,9%) i niewielkiego wzrostu w Konstancynie Łódzkiej (0,5%).

W trzech powiatach ludność w miastach zwiększyła się. Znaczny przyrost w powiecie łódzkim wschodnim wiąże się z faktem, że miejscowość Rzgów z dniem 1 I 2006 r. otrzymała prawa miejskie i zasiłała ludność miejską w tym powiecie. W piotrkowskim wzrosło o 1,3% zaludnienie Sulejowa, jedynego miasta na tym terenie. W opoczyńskim przybyło ludności w Opocznie ale ubyło w Drzewicy.

W siedemnastu powiatach ubyło ludności wiejskiej, relatywnie najwięcej w kutnowskim, łęczyckim i poddębickim, przy czym w dwóch ostatnio wymienionych bezwzględne rozmiary ubytku były większe niż w miastach. Przyrost liczby ludności na wsi cechował sąsiadujące z Łodzią powiaty pabianicki i zgierski. Dodajmy, że należące do tych powiatów i graniczące z Łodzią miasta Aleksandrów Łódzki i Konstancyna Łódzka zwiększyły w latach 2000-2007 stan zaludnienia. Są to przesłanki do wniosku, że tereny sąsiadujące z Łodzią charakteryzują się przyrostem ludności. Przyrost zaludnienia cechował także powiaty bełchatowski i zduńskowolski.

W grupie miast na prawach powiatu uwagę zwraca Łódź, która straciła 45,2 tys. mieszkańców (5,7%), co stanowiło 72% całego ubytku ludnościowego w miastach województwa w latach 2000-2007. Ubytek wystąpił także w Piotrkowie Trybunalskim, natomiast w Skierniewicach odnotowano niewielki przyrost liczby ludności.

Stopień zurbanizowania. Na obszarze województwa łódzkiego znajdują się obecnie 43 miasta. Blisko dwie trzecie z nich (27) to małe miasta, których zaludnienie nie przekracza 20 tys. Miasta te skupiają zaledwie 12,7% ogółu ludności miejskiej. Najmniejsze z nich to:

Szadek	2,0 tys.,
Błaszki	2,1 tys.,
Kamieńsk	2,8 tys.,
Uniejów	2,9 tys.

Trzy z nich cechowały się relatywnie dużym ubytkiem liczby ludności: Błaszki (9,3%, – najwięcej wśród wszystkich miast), Szadek (7,1%) i Uniejów (5,9%). Z drugiej strony miasto Kamieńsk wyróżniało się stosunkowo największym przyrostem ludności (3,3%).

Poza Łodzią w pięciu innych miastach liczba mieszkańców przekraczała 50 tys. Były to:

Piotrków Trybunalski	78,5 tys.,
Pabianice	69,8 tys.,
Tomaszów Mazowiecki	66,2 tys.,
Bełchatów	61,5 tys.,
Zgierz	58,2 tys.

Miasta te koncentrowały 20,3% ogółu ludności miejskiej w województwie, a Łódź (753,2 tys.) dalsze 45,7%.

Relatywnie większe ubytki w liczbie ludności miejskiej w porównaniu z wsią sprawiły, że w latach 2000-2007 stale zmniejszał się udział mieszkańców miast w ogólnym zaludnieniu województwa łódzkiego z 65,1% do 64,4%. Podobną tendencję obserwowaliśmy w skali ogólnopolskiej czego wyrazem jest spadek wskaźnika urbanizacji w tym okresie z 61,9% do 61,2%.

W gronie województw tylko w podlaskim odsetek ludności miejskiej wzrósł z 58,6% do 59,5%, w lubelskim i mazowieckim nie uległ zmianie, a w pozostałych obniżył się. W 2000 roku cztery województwa, a w 2007 r. już pięć (dołączyło mazowieckie) cechowało się wyższym wskaźnikiem urbanizacji niż łódzkie. Były to:

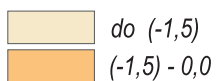
śląskie	78,4%,
dolnośląskie	70,6%,
zachodniopomorskie	68,9%,
pomorskie	66,7%,
mazowieckie	64,7%.

Najmniejszy odsetek ludności miejskiej (40,6%) występuje w województwie podkarpackim.

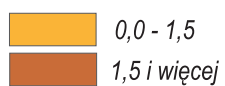
ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWACH W LATACH 2000 - 2007

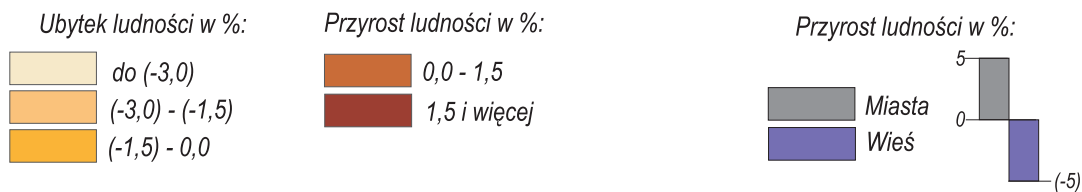
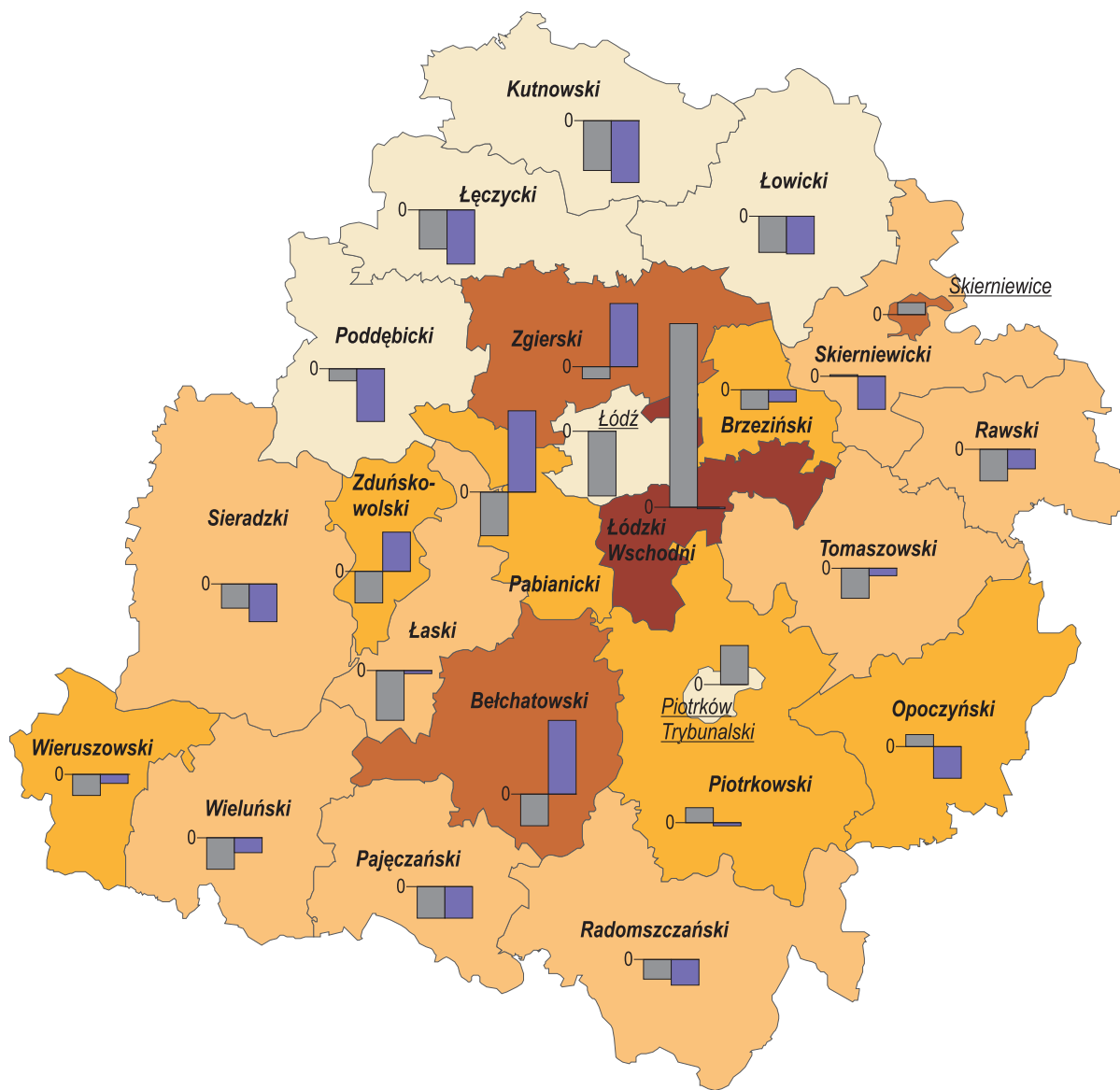
Ubytek ludności w %:

Przyrost ludności w %:

ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W LATACH 2000 - 2007

Tabl. 3. Udział ludności miejskiej według powiatów w latach 2000 i 2007

POWIATY	% ludności w miastach	
	2000	2007
Województwo	65,1	64,4
Bełchatowski	63,8	61,7
Brzeziński	40,4	40,2
Kutnowski	58,4	58,7
Łaski	37,6	36,7
Łęczycki	28,7	30,0
Łowicki	36,6	36,6
Łódzki Wschodni	33,1	36,5
Opoczyński	33,2	34,1
Pabianicki	75,5	73,4
Pajęczański	24,3	24,3
Piotrkowski	6,9	7,0
Podębicki	25,1	25,8
Radomszczański	47,0	47,1
Rawski	42,5	42,3
Sieradzki	43,7	43,8
Skierniewicki	-	-
Tomaszowski	55,4	54,9
Wieluński	31,2	30,9
Wieruszowski	20,6	20,4
Zduńskowolski	69,5	68,1
Zgierski	74,4	73,2

W latach 2000-2007 w ośmiu powiatach województwa łódzkiego wskaźnik urbanizacji zwiększył się (na ogół w niewielkim stopniu), w dwóch nie uległ zmianie, a w pozostałych 11 obniżył się. Największym stopniem zurbanizowania wyróżniają się w 2007 r. powiaty pabianicki i zgierski, w których niemal trzy czwarte ludności mieszka w miastach. W trzech innych powiatach: kutnowskim, tomaszowskim i zduńskowolskim wskaźnik urbanizacji przekraczał 50%. Najmniejszym stopniem zurbanizowania cechuje się powiat piotrkowski, a w powiecie ziemskim skierniewickim nie ma ludności miejskiej. Oba te wnioski budzą zastrzeżenia demografa, bowiem związane są z wydzieleniem z wymienionych powiatów miast Piotrkowa i Skierniewic, które przecież oddziałują na terytorialne zaplecze. Gdyby połączyć Skierniewice z powiatem skierniewickim to odsetek ludności miejskiej na tym terenie wyniesie 56,5%, a włączenie Piotrkowa do powiatu piotrkowskiego zwiększy tu

wskaźnik do 50,3%. Po takim zabiegu najmniejszym stopniem zurbanizowania cechuje się powiat wierszowski, a niewiele większym pajęczański i poddębicki.

3. Zmiany w strukturze ludności według płci

W latach 2000-2007 liczba mężczyzn w województwie łódzkim zmniejszyła się z 1254,7 tys. do 1216,3 tys. (o 38,4 tys., tj. 3,1%), a kobiet z 1373,1 tys. do 1339,6 tys. (o 33,5 tys., tj. 2,4%). W rezultacie przewaga liczebna kobiet zwiększyła się ze 118,4 tys. w 2000 r. do 123,3 tys. w roku 2007, a współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wzrósł ze 109 do 110. Taka sama tendencja występowała w skali ogólnopolskiej, powodując wzrost wartości współczynnika w latach 2000-2007 ze 106 do 107 kobiet na 100 mężczyzn. Łódzkie pod tym względem zajmuje pierwsze miejsce wśród województw, a zbliżonym poziomem współczynników (109) cechuje się dolnośląskie i mazowieckie. Stosunkowo najmniejszy stopień feminizacji (105 kobiet na 100 mężczyzn) występuje w podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim.

W 2007 r. wśród ludności miejskiej w łódzkim na 100 mężczyzn przypadało 115 kobiet (114 w 2000 r.), znacznie więcej niż w innych województwach. Kolejne miejsce zajmowało mazowieckie (114), a relatywnie najmniej sfeminizowana była ludność miejska w województwie śląskim. Wiąże się to ze strukturą napływu migracyjnego do miast – do dużych ośrodków skupiających przemysł lekki i szeroko pojęte usługi kobiety na ogół migrowały częściej niż tam, gdzie dominował przemysł ciężki.

Trwający przez wiele lat odpływ migracyjny ze wsi do miast (w którym liczebnie przeważały kobiety) sprawił, że stopień sfeminizowania ludności wiejskiej jest znacznie mniejszy niż miejskiej. W łódzkim w latach 2000-2007 odpowiedni współczynnik nieznacznie się zwiększył ze 101 do 102 (dokładnie z 101,3 do 101,7). Był to poziom nieco większy niż średni dla Polski, który w 2007 r. wynosił 101. Tylko w opolskim i śląskim poziom współczynników był wyższy – na poziomie 104. W trzech województwach odnotowano na wsi liczebną przewagę mężczyzn: w podlaskim na 100 mężczyzn przypadało 98 kobiet, a w pomorskim i zachodniopomorskim 99.

W powiatach województwa łódzkiego poziom współczynników feminizacji był silnie zróżnicowany. Najwyższe współczynniki w 2007 r. występowały w pabianickim (113) i zgierskim (110), a więc w najbardziej zurbanizowanych powiatach graniczących z Łodzią i skupiających miasta z dominującym przez wiele lat przemysłem lekkim. W Pabianicach na 100 mężczyzn przypadało 117 kobiet, w Zgierzu 114, w Konstantynowie Łódzkim 115, a w Aleksandrowie Łódzkim 113.

Najmniejszy poziom współczynników na poziomie 101 kobiet na 100 mężczyzn cechował powiaty opoczyński i pączękański, a więc tereny słabo zurbanizowane o znacznej przewadze ludności wiejskiej.

Warto zwrócić uwagę, że w stosunkowo silnie zurbanizowanym powiecie bełchatowskim na 100 mężczyzn przypadały tylko 104 kobiety (tyle samo w mieście Bełchatów). Wpłynął na to zapewne dominujący na tym terenie przemysł ciężki. Natomiast Łódź, wieloletnie centrum przemysłu lekkiego, wyróżnia się największym wśród wielkich miast współczynnikiem 120 kobiet na 100 mężczyzn.

Struktura według płci zmienia się wraz z wiekiem ludności. Jak wiadomo wśród rodzących się dzieci jest więcej chłopców (na 100 dziewczynek około 105-107 chłopców). W 2007 r. w województwie łódzkim wśród dzieci, które nie ukończyły 1 roku życia na 100 dziewczynek przypadało 105 chłopców. Natężenie zgonów we wszystkich grupach wieku jest większe wśród mężczyzn, a więc ich liczebna nadwyżka wyniesiona z momentu urodzenia maleje wraz z wiekiem. W łódzkim zachowana jest do wieku 35-39 lat, a w grupie 40-44 lata już nieznacznie przeważają kobiety. W starszych przedziałach wieku współczynniki feminizacji wyniosły:

50-54	-	108,
60-64	-	125,
70-74	-	159,
80-84	-	234.

Warto podać, że było wówczas w łódzkim 201 osób w wieku 100 lat lub więcej, z czego 32 mężczyzn i 169 kobiet.

Oddziaływanie czynnika biologicznego (urodzenia i zgony) na strukturę według płci osób w różnym wieku jest modyfikowane skutkami migracji. Ze wsi do miast przenosiły się najczęściej kobiety. Stąd w miastach liczebna przewaga kobiet pojawia się już w wieku 35-39 lat, a na wsi dopiero w grupie 60-64 lata.

4. Zmiany w strukturze ludności według wieku

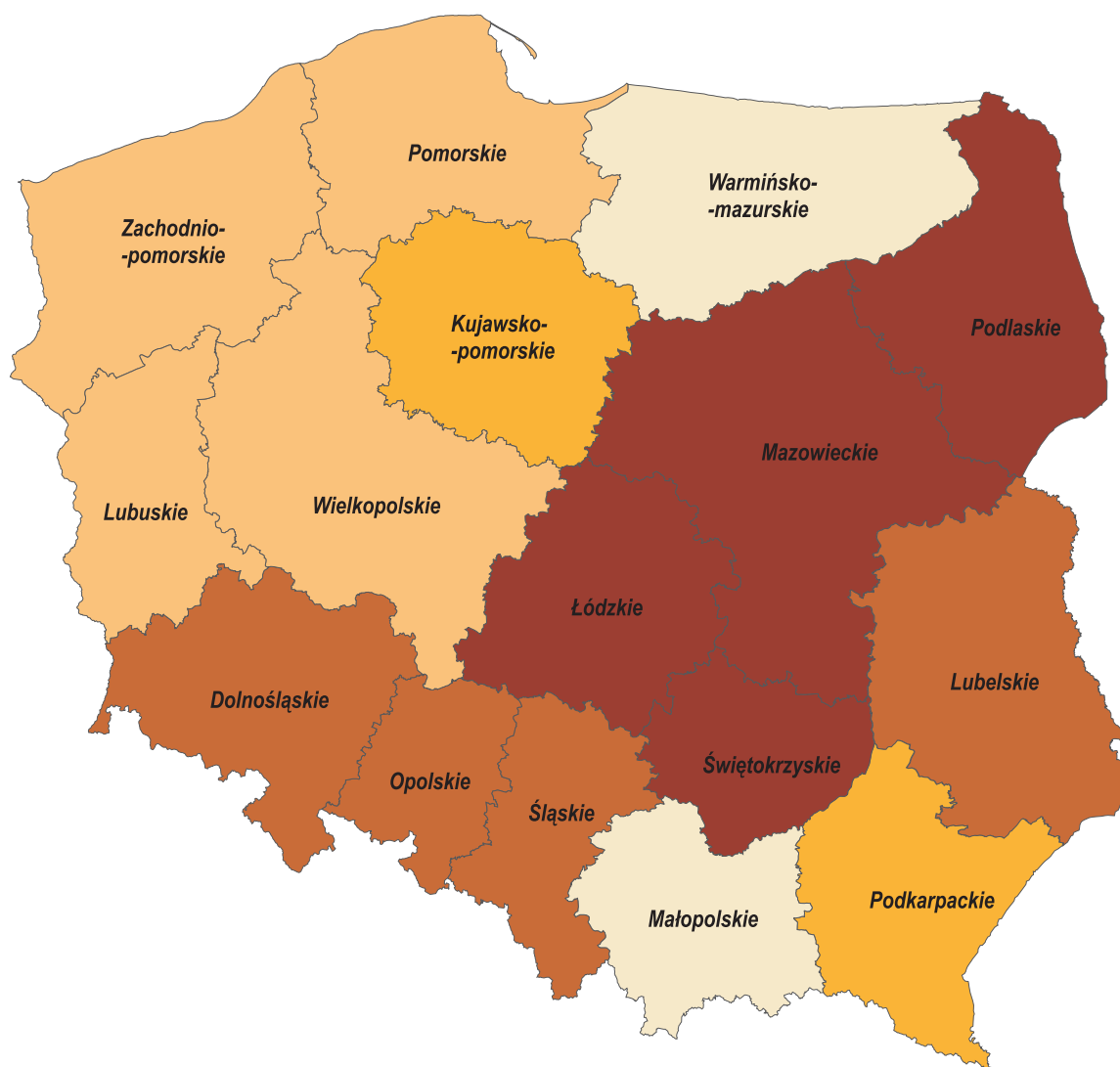
Przekształcenia w strukturze mieszkańców województwa łódzkiego według wieku w latach 2000-2007 opisane zostaną w pierwszym rzędzie przy zastosowaniu **ekonomicznego kryterium podziału** ogółu ludności na trzy grupy:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat),
- ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat),
- ludność w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej).

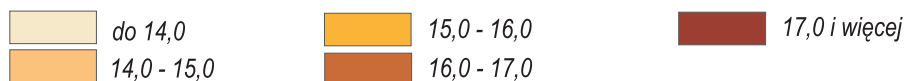
Tabl. 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2000 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność			
	ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
W TYSIĄCACH				
OGÓŁEM				
2000	2627,8	579,4	1603,7	444,7
2007	2555,9	463,4	1634,5	458,0
Miasta				
2000	1709,9	349,5	1085,8	274,6
2007	1647,1	270,4	1083,1	293,6
Wieś				
2000	917,9	229,9	517,9	170,1
2007	908,8	193,0	551,4	164,4
W ODSETKACH				
OGÓŁEM				
2000	100,0	22,1	61,0	16,9
2007	100,0	18,1	64,0	17,9
Miasta				
2000	100,0	20,4	63,5	16,1
2007	100,0	16,4	65,8	17,8
Wieś				
2000	100,0	25,1	56,4	18,5
2007	100,0	21,2	60,7	18,1
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) W TYSIĄCACH				
OGÓŁEM	-71,9	-116,0	+30,8	+13,3
Miasta	-62,8	-79,1	-2,7	+19,0
Wieś	-9,1	-36,9	+33,5	-5,7
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) W %				
OGÓŁEM	-2,7	-20,0	+1,9	+3,0
Miasta	-3,7	-22,6	-0,2	+6,9
Wieś	-1,0	-16,1	+6,5	-3,3

**LUDNOŚĆ W WIEKU POPRODUKCYJNYM
W % OGÓŁU LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWACH
W 2007 R.**

Ludności w wieku poprodukcyjnym w % ogółu ludności województwa:

**LUDNOŚĆ W WIEKU POPRODUKCYJNYM
W % OGÓŁU LUDNOŚCI POWIATÓW
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2007 R.**

Ludności w wieku poprodukcyjnym w % ogółu ludności powiatu:

Początek lat 90-tych przyniósł trwającą przez kilkanaście lat tendencję spadkową liczby urodzeń w Polsce, która zahamowana została dopiero w ostatnich latach (w woj. łódzkim w roku 2005). W latach 2000-2007 liczebnie duże roczniki wyżu demograficznego z przełomu lat 70-tych i 80-tych opuszczały wiek przedprodukcyjny i wkraczały w wiek produkcyjny. Na ich miejsce do grupy przedprodukcyjnej napływały znacznie mniejsze liczebnie generacje urodzone po 2000 r. W efekcie tego procesu **liczba dzieci i młodzieży do lat 17 zmniejszyła się o 116 tys., tj. o 20%**. W miastach ubytek względny był większy niż na wsi. Zwróćmy uwagę na znamienne zjawisko: w 2007 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat była w miastach mniejsza od populacji ludzi starych, w wieku poprodukcyjnym.

Jednocześnie ze znacznym spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, zmniejszył się o 4 pkt. proc. jej udział wśród ogółu mieszkańców województwa, przy czym nadal jest on znacznie większy na wsi niż w miastach.

Łódzkie należało w 2007 r. do województw o najniższym udziale grupy przedprodukcyjnej. Nieco mniejszy odsetek (18,0%) cechował śląskie, a w dolnośląskim (18,1%) był taki sam jak w łódzkim. Średnio w Polsce wynosił on 19,6%, a najwyższy poziom cechował podkarpackie (21,6%).

Wśród powiatów ziemskich w łódzkim najniższy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w pabianickim (17,0%), natomiast najwyższym wyróżniał się opoczyński (22,3%). Przypomnijmy, że pierwszy był wysoko a drugi nisko zurbanizowany. Skrajnie niski odsetek osób w wieku 0-17 lat odnotowano w Łodzi (14,2%).

Ludność w wieku produkcyjnym zwiększyła się o 30,8 tys., tj. o 1,9%, przy czym przyrost dotyczył wyłącznie wsi, natomiast w miastach grupa ta minimalnie się zmniejszyła. Pewien wpływ na te różnice może mieć fakt, że wkraczające w obręb tego wieku roczniki młodzieży były na wsi relatywnie większe.

Udział ludności w wieku produkcyjnym wśród ogółu mieszkańców województwa zwiększył się o 3 pkt. proc., w większym stopniu na wsi niż w miastach, ale tu kształtuje się nadal na wyższym poziomie.

W 2007 r. odsetek osób w wieku produkcyjnym w łódzkim ukształtował się na poziomie zbliżonym do ogólnopolskiego (64,0% wobec 64,4%). W 9 województwach był on większy, przy czym maksymalny poziom (65,9%) cechował dolnośląskie i zachodniopomorskie. Najmniejszym udziałem wyróżniało się lubelskie (62,6%).

Wśród powiatów w województwie łódzkim w 2007 r. bardzo wysokim odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym (67,8%) charakteryzował się bełchatowski (skutki napływu migracyjnego) oraz powiaty grodzkie: Skierniewice (66,9%), Piotrków Trybunalski (65,6%)

i Łódź (65,4%). Najmniejszy poziom wskaźnika odnotowano w skierniewickim (59,3%). Ogólnie rzecz biorąc – im wyższy stopień zurbanizowania powiatów – tym większy udział ludności w wieku produkcyjnym.

Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnić można dwie grupy:

- ludność w wieku mobilnym (18-44 lata mężczyźni i kobiety),
- ludność w wieku niemobilnym (45-64 lata mężczyźni, 45-59 lat kobiety).

Osoby znajdujące się w pierwszej z wymienionych grup cechuje skłonność do zmiany miejsca pracy, ruchliwość przestrzenna (migracje) i rosnąca wraz z wiekiem aktywność zawodowa. Grupa niemobilna jest bardziej ustabilizowana pod względem ruchliwości zawodowej i przestrzennej, a jej aktywność zawodowa maleje w miarę zbliżania się do wieku emerytalnego.

Tabl. 5. Ludność w wieku produkcyjnym w podziale na grupę mobilną (18-44 lata) i niemobilną (45-64 lata mężczyźni, 45-59 lat kobiety) w 2000 i 2007 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku	
		mobilnym	niemobilnym
W TYSIĄCACH			
OGÓLEM			
2000	1603,7	1010,6	593,1
2007	1634,5	979,9	654,6
Miasta			
2000	1085,8	672,0	413,8
2007	1083,1	635,1	448,0
Wieś			
2000	517,9	338,6	179,3
2007	551,4	344,8	206,6
W ODSETKACH			
OGÓLEM			
2000	100,0	63,0	37,0
2007	100,0	60,0	40,0
Miasta			
2000	100,0	61,9	38,1
2007	100,0	58,6	41,4
Wieś			
2000	100,0	65,4	34,6
2007	100,0	62,5	37,5

Tabl. 5. Ludność w wieku produkcyjnym w podziale na grupę mobilną (18-44 lata) i niemobilną (45-64 lata mężczyźni, 45-59 lat kobiety) w 2000 i 2007 r. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku	
		mobilnym	niemobilnym
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) W TYSIĄCACH			
OGÓLEM	+30,8	-30,7	+61,5
Miasta	-2,7	-36,9	+34,2
Wieś	+33,5	+6,2	+27,3
PRZYROSTY (+), UBYTKI (-) W %			
OGÓLEM	+1,9	-3,0	+10,4
Miasta	-0,2	-5,5	+8,3
Wieś	+6,5	+1,8	+15,2

W latach 2000-2007 w skali całego województwa łódzkiego ludność w wieku mobilnym zmniejszyła się o 30,7 tys., tj. o 3%. W miastach ubytek był jeszcze większy, natomiast na wsi odnotowano niewielki przyrost w tej grupie wieku (relatywnie większy napływ do tej grupy).

W badanym okresie wiek mobilny opuszczały roczniki wyżu demograficznego z drugiej połowy lat 50-tych i przechodziły do niemobilnej grupy wieku produkcyjnego. Stąd znaczny, o 61,5 tys., tj. o 10,4% przyrost liczebności osób w grupie niemobilnej, relatywnie większy na wsi niż w miastach.

W efekcie opisanych wyżej zmian **ludność w wieku produkcyjnym podlegała procesowi starzenia się**, czego wyrazem był wzrost udziału grupy niemobilnej z 37% do 40%. Proces ten wystąpił w miastach i na wsi, ale nadal jest bardziej zaawansowany w miastach.

Ludność w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 13,3 tys., a więc o 3%, ale wzrost wystąpił tylko w miastach, natomiast na wsi ubyło nieco ludności w tym wieku. Zwróćmy uwagę, że w rozpatrywanym okresie w wiek poprodukcyjny wchodziły stosunkowo małe liczebnie roczniki osób urodzonych w okresie II wojny światowej, co osłabiło (a na wsi zahamowało) postępy procesu starzenia się ludności. Podobnie przedstawiała się sytuacja w skali Polski: liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła w miastach o 12,3%, a na wsi tylko o 0,2%. W miastach generacje wchodzące w wiek poprodukcyjny zasilane były bowiem w przeszłości napływem migracyjnym ze wsi.

Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się w latach 2000-2007 o 1 pkt. proc., ale wzrost wystąpił tylko w miastach, a na wsi nieznacznie się obniżył (takie same tendencje wystąpiły w skali ogólnopolskiej).

W 2007 r. udział osób w rozpatrywanej grupie wśród ogółu ludności Polski wyniósł 16,0%, a w łódzkim 17,9% i był to najwyższy wskaźnik wśród województw (minimalny w warmińsko-mazurskim 13,9%).

Wśród powiatów największym stopniem starości demograficznej wyróżniał się skierniewicki (19,4%), a wśród miast na prawach powiatu Łódź (20,4%).

Współczynniki obciążenia demograficznego, informujące o tym ile osób w wieku przedprodukcyjnym lub poprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2007 roku, kształtowały się w województwie łódzkim następująco:

- na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 28 osób (w 2000 r. – 36 osób) w wieku przedprodukcyjnym (w miastach 25, na wsi 35),
- na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 28 osób (w 2000 r. – 28) w wieku poprodukcyjnym (w miastach 27, na wsi 30),
- na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 56 osób (w 2000 r. – 64) w wieku nieprodukcyjnym, a więc przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym łącznie (w miastach 52, na wsi 65).

Przedstawiony wyżej obraz zmian w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku oparto o kryterium potencjalnej zdolności do pracy trzech grup ludności. Jego zaletą jest wydzielenie potencjalnych zasobów pracy, a więc grupy ludności, która osiągnęła pewną granicę wieku uprawniającego do zatrudnienia i zarazem nie przekroczyła powszechnie obowiązującego wieku pozwalającego przejść na emeryturę. W związku z tym górna granica wieku produkcyjnego wytyczona została inaczej dla mężczyzn i kobiet.

Warto więc dotychczasowe ustalenia uzupełnić analizą struktury mężczyzn i kobiet według wieku, wykorzystując do tego grupy o jednakowej rozpiętości dla obu płci. Posłużymy się często stosowaną w analizach demograficznych **klasyfikacją opartą o kryteria biologiczne**, która wydziela grupę dzieci w wieku 0-14 lat, dorosłych – 15-64 lata i osób starych – 65 lat i więcej.

Tabl. 6. Ludność według płci i biologicznych grup wieku w latach 2000 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Ludność w wieku		
		0-14 lat	15-64 lata	65 lat i więcej
W TYSIĄCACH				
OGÓLEM				
2000	2627,8	451,8	1798,5	377,5
2007	2555,9	365,0	1808,6	382,3

Tabl. 6. Ludność według płci i biologicznych grup wieku w latach 2000 i 2007 (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Ludność w wieku		
		0-14 lat	15-64 lata	65 lat i więcej
W TYSIĄCACH (dok.)				
Mężczyźni				
2000	1254,7	231,2	885,3	138,2
2007	1216,3	187,5	890,9	137,9
Kobiety				
2000	1373,1	220,6	913,2	239,3
2007	1339,6	177,5	917,7	244,4
W ODSETKACH				
OGÓLEM				
2000	100,0	17,2	68,4	14,4
2007	100,0	14,3	70,8	14,9
Mężczyźni				
2000	100,0	18,4	70,6	11,0
2007	100,0	15,4	73,3	11,3
Kobiety				
2000	100,0	16,1	66,5	17,4
2007	100,0	13,3	68,5	18,2
NA 100 MĘŻCZYŹN PRZYPADA KOBIET				
2000	109	95	103	173
2007	110	95	103	177

W latach 2000-2007 odsetek dzieci zmniejszył się wśród osób obu płci. Chłopców było w tej grupie więcej niż dziewcząt. Udział osób dorosłych wzrósł i stale był większy w populacji mężczyzn. W tej grupie wieku występuje niewielka przewaga kobiet. Kobiety dominują wśród osób w starszym wieku. Udział tej grupy wzrósł i jest znacznie większy wśród kobiet.

W 2000 r. populacja dzieci była o 20% większa niż ludzi starych. W 2007 r. przewaga (o 5%) była po stronie osób w starszym wieku (pokolenie dziadków liczniejsze od pokolenia wnuków). Zjawisko to występuje jednak tylko wśród kobiet. Dłuższe trwanie życia kobiet sprawiło, że liczba osób starych była wśród nich szczególnie duża, stale większa niż zbiorowość dzieci (w 2007 r. o 38%).

5. Ruch naturalny ludności

Zmiany w liczbie i strukturze ludności według płci i wieku są ściśle powiązane z tendencjami w zakresie rozrodczości i umieralności. Trwała tendencja wzrostu liczby urodzeń przyczynia się do rozwoju zaludnienia i zwiększa liczebność dzieci. Odwrotnie działać będzie trend spadkowy urodzeń. Duża liczba zgonów osłabia rozwój ludności, a zróżnicowanie natężenia zgonów w przekroju płci prowadzi do dysproporcji w liczbie mężczyzn i kobiet. Analizę zmian w zakresie urodzeń i zgonów w latach 2000-2007 w województwie łódzkim, poprzedzimy opisem procesu zawierania małżeństw i ich rozpadu przez rozwód, ponieważ zjawiska te mogą wpływać na poziom rozrodczości.

5.1. Małżeństwa

Informacje o liczbie nowo zawartych związków małżeńskich mają istotne znaczenie z dwóch powodów. Pierwszy, o charakterze społeczno-ekonomicznym, wiąże się z faktem, że małżeństwo stanowi na ogół jądro nowego gospodarstwa domowego, a z tym wiążą się różnorodne potrzeby, w pierwszym rzędzie mieszkaniowe. Drugi odnosi się do działania demograficznego, ponieważ nowe małżeństwa wpływać mogą na liczbę urodzeń.

Tabl. 7. Małżeństwa w latach 2000-2007

LATA	Małżeństwa					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
2000	13886	8884	5002	5,2	5,2	5,3
2001	12879	8165	4714	4,9	4,8	5,0
2002	12900	8094	4806	4,9	4,8	5,2
2003	13263	8416	4847	5,1	5,0	5,3
2004	13011	8320	4691	5,0	5,0	5,1
2005	13344	8323	5021	5,2	5,0	5,5
2006	14468	9118	5350	5,6	5,5	5,9
2007	15356	9839	5517	6,0	6,0	6,0

Eksperti Rządowej Rady Ludnościowej stwierdzili, że „Trendy w liczbie zawieranych małżeństw oraz zmiany postaw i zachowań matrymonialnych w Polsce są zbieżne ze zmianami notowanymi od kilkadziesiąt lat w krajach Europy Zachodniej i Północnej. Zawierają one cechy przeobrażeń określanych mianem drugiego przejścia demograficznego ...

do nich należy m. in. spadek liczby zawieranych związków na skutek znaczącego zmniejszenia skłonności do przechodzenia ze stanu „wolny” do stanu „zamężna” czy „żonaty” oraz odkładanie w czasie decyzji o takim przejściu³.

Trwający od połowy lat 80-tych spadkowy trend małżeństw w Polsce doprowadził w 2004 r. do najniższej w okresie powojennym ich liczby (191,8 tys.) i natężenia (5,0 na 1000 ludności). W następnych trzech latach wielkości te stale rosły. W województwie łódzkim dno tendencji spadkowej wystąpiło w 2001 r. W następnych latach liczba i częstość małżeństw wykazywały różnokierunkowe wahania, a od 2005 r. wyraźnie rosły. W roku 2007 było ich o 1470 więcej niż w roku 2000, a więc o 10,6%. Dynamika zmian była taka sama w miastach i na wsi. Poziom wskaźników natężenia był nieco większy na wsi, ale w ostatnim roku wyrównał się. Z przedstawionych w Raporcie Rządowej Rady Ludnościowej obliczeń wynika, że średnioroczne współczynniki za lata 2002-2006 sytuują łódzkie wśród województw o niskim natężeniu małżeństw (niższe w śląskim, zachodniopomorskim, lubuskim i opolskim)⁴. W 2006 i 2007 r. niższy wskaźnik był tylko w opolskim.

W 2007 r. najniższym wskaźnikiem natężenia małżeństw na 1000 ludności legitymował się w łódzkim powiat pabianicki i m. Łódź (5,3‰), niskim – na poziomie 5,7‰: łaski, kutnowski i skierniewicki, w zgierskim wskaźnik wyniósł 5,8‰, a w łódzkim wschodnim 5,9‰. Relatywnie największym natężeniem wyróżniał się opoczyński (7,3‰), a wysokim: bełchatowski (6,9‰), wieruszowski (6,9‰) i łowicki (6,7‰).

Zmiany w strukturze nowożeńców według wieku ilustruje tablica 8.

Tabl. 8. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2007

WIEK	Nowożeńcy			
	mężczyźni		kobiety	
	2000	2007	2000	2007
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH				
Ogółem	13886	15356	13886	15356
19 lat i mniej	347	129	1414	692
20-24	5603	3586	7262	5949
25-29	4964	7000	3252	5766
30-34	1183	2558	660	1525
35-39	477	760	290	503
40-44	360	365	246	230
45-49	267	287	237	211

³ Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2006-2007, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2007, s. 10.

⁴ Tamże, s. 158.

Tabl. 8. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2007 (dok.)

WIEK	Nowożeńcy			
	mężczyźni		kobiety	
	2000	2007	2000	2007
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH (dok.)				
50-54	223	225	218	197
55-59	116	175	110	137
60 lat i więcej	346	271	197	146
W ODSETKACH				
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
19 lat i mniej	2,5	0,8	10,2	4,5
20-24	40,4	23,4	52,3	38,7
25-29	35,8	45,6	23,4	37,6
30-34	8,5	16,6	4,7	9,9
35-39	3,4	4,9	2,1	3,3
40-44	2,6	2,4	1,8	1,5
45-49	1,9	1,9	1,7	1,4
50-54	1,6	1,5	1,6	1,3
55-59	0,8	1,1	0,8	0,9
60 lat i więcej	2,5	1,8	1,4	0,9

Niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem jest relatywnie bardzo duży spadek liczby nowożeńców w wieku do 19 lat, którzy stanowią obecnie margines ogólnej liczby nowożeńców (zwłaszcza wśród mężczyzn). Należy jednak zauważyć, że w 2007 r. młodzież w tym wieku tworzyły generacje niżu urodzeń z przełomu lat 80-tych i 90-tych. Znamiennym zjawiskiem jest znaczne zmniejszenie liczby nowożeńców w wieku 20-24 lata, większe wśród mężczyzn (o 36,0%) niż wśród kobiet (o 18,1%). Grupa ta wśród mężczyzn utraciła dominującą pozycję, wśród kobiet jest nadal najliczniejsza, ale przewaga jej radykalnie się zmniejszyła. Zmiany te zachodziły w sytuacji względnej stabilności ogólnej liczby mieszkańców województwa łódzkiego w wieku 20-24 lata w okresie 2000-2007. Sugeruje to istotny spadek skłonności osób w tym wieku do zawierania małżeństw, co poparte zostanie innymi wskaźnikami w dalszym ciągu analizy.

Grupę wieku 25-29 lat wypełniały w 2007 r. generacje urodzone w szczytowym okresie wyżu demograficznego (1978-1982). Wpłynęło to na wzrost liczby nowożeńców w tym wieku: mężczyzn o 41,0%, a kobiet aż o 77,3%. W rezultacie wśród mężczyzn na tę grupę przesunęła się dominanta wieku nowożeńców. Udział kobiet w tym wieku wzrósł o 14,2 pkt. i dorównuje poprzedniej grupie wieku.

Wiek 30-34 lata w 2000 r. wypełniały roczniki niżowe z lat 1966-1970, a w 2007 r. generacje wyżu 1973-1977. Liczebność osób w tym wieku wzrastała, a równolegle gwałtownie wzrosła liczba nowożeńców w grupie 30-34 lata: mężczyzn o 116%, kobiet o 131%. Dwukrotnie zwiększył się udział osób w tym wieku wśród ogółu nowożeńców obu płci.

Znacznie zwiększyła się w ujęciu względnym liczebność nowożeńców w wieku 35-39 lat (mężczyzn o 59%, kobiet o 73%). Zmiany w starszych grupach wieku były nieznaczne i dotyczyły niewielkich zbiorowości.

Reasumując: w latach 2000-2007 obserwowaliśmy znaczny wzrost liczebności nowożeńców w wieku 25-34 lata, a dominanta wieku przesuwiała się z grupy 20-24 lata do przedziału 25-29 lat.

Zmiany w skłonności mieszkańców województwa łódzkiego, mężczyzn i kobiet w różnym wieku, do zawierania związków małżeńskich ilustrują wskaźniki zamieszczone w tabelicy 9.

Tabl. 9. Nowożeńcy na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej danej płci i grupy wieku w latach 2000-2007

LATA	Ogółem	W wieku									
		19 lat i mniej	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 lat i więcej
MĘZCZYŹNI											
2000	13,4	3,2	52,6	52,3	14,5	5,5	3,3	2,4	2,4	2,2	1,8
2001	12,4	2,6	45,1	49,4	15,0	5,7	2,9	2,3	2,2	2,2	1,8
2002	12,5	2,5	42,7	53,0	15,8	6,0	2,9	2,2	1,9	2,0	1,7
2003	12,9	2,0	40,0	56,1	17,1	6,3	2,7	2,4	2,2	2,0	1,9
2004	12,6	1,9	35,5	57,7	17,6	5,9	3,1	2,1	1,9	1,8	1,6
2005	12,9	1,6	33,4	59,2	20,0	6,9	3,5	2,2	1,8	1,5	1,5
2006	14,0	1,4	33,9	62,9	24,4	8,6	4,1	2,5	2,1	2,0	1,5
2007	14,9	1,5	34,4	67,4	26,7	9,3	4,7	3,1	2,2	2,0	1,4
KOBIETY											
2000	12,0	13,6	70,7	35,6	8,3	3,4	2,2	2,1	2,2	1,7	0,6
2001	11,1	11,8	63,3	34,9	7,8	3,1	2,0	2,1	1,9	1,4	0,7
2002	11,1	11,3	61,5	38,5	8,9	3,5	2,0	1,8	1,7	1,7	0,6
2003	11,4	10,3	59,5	43,0	9,2	3,5	2,1	1,8	1,8	1,8	0,7
2004	11,2	8,4	56,7	44,6	10,2	3,0	1,9	2,0	1,5	1,4	0,6
2005	11,5	7,8	55,8	47,4	12,0	3,6	2,0	1,8	1,6	1,2	0,5
2006	12,4	8,3	57,2	53,1	14,6	5,0	2,6	1,9	1,9	1,3	0,5
2007	13,2	8,3	59,6	57,5	16,4	6,3	2,9	2,2	1,8	1,3	0,5

Znacznie zmniejszyła się skłonność do zawierania małżeństw w najmłodszej grupie wieku, co uznać należy za zjawisko pozytywne. Dynamiczny spadek poziomu współczynników w wieku 20-24 lata w ostatnich latach przekształcił się w tendencję wzrostową. Zmieniennym zjawiskiem był znaczny wzrost (od 2002 r.) poziomu współczynników w wieku 25-29 lat. W latach 2000-2007 zwiększył się on wśród mężczyzn o 28,9%, a w grupie kobiet o 61,5%. W 2000 r. wśród mężczyzn w tym wieku była taka sama jak w wieku 20-24 lata, a w 2007 r. już dwukrotnie większa. Wśród kobiet w 2000 r. wskaźnik w wieku 20-24 lata był dwukrotnie większy niż w wieku 25-29 lat, a w 2007 r. poziom tych wskaźników wyrównał się. Reasumując: w latach 2000-2007 największe natężenie małżeństw przemieszczało się z wieku 20-24 lata na wiek 25-29 lat.

W wieku 30-34 lata obserwowaliśmy stały wzrost współczynników natężenia i w 2007 r. były one dwukrotnie większe niż na początku badanego okresu. Podobnie przedstawiała się sytuacja w następnej grupie wieku. Wszystkie te obserwacje potwierdzają hipotezę o opóźnianiu wieku zawierania związków małżeńskich przez mężczyzn i kobiety. Objaśniają ponadto zjawisko spadku liczby nowożeńców w wieku do 24 lat i wzrostu w następnych grupach wieku. Innymi słowy, odnotowany w latach 2000-2007 wzrost liczby nowożeńców w wieku 25-34 lata był efektem wzrostu liczebności tej grupy mieszkańców województwa łódzkiego, a zarazem istotnego zwiększenia się wśród nich skłonności do wstępowania w związki małżeńskie.

Tabl. 10. Małżeństwa zawarte w 2007 r. według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców

POPRZEDNI STAN CYWILNY MĘŻCZYZN	Ogółem	Poprzedni stan cywilny kobiet		
		panny	wdowy	rozwidzione
OGÓLEM				
Ogółem	15356	13766	312	1278
Kawalerowie	13663	13018	80	565
Wdowcy	230	40	108	82
Rozwiedzeni	1463	708	124	631
W ODSETKACH				
Razem	100,0	89,7	2,0	8,3
Kawalerowie	100,0	95,3	0,6	4,1
Wdowcy	100,0	17,4	47,0	35,6
Rozwiedzeni	100,0	48,4	8,5	43,1

Tabl. 10. Małżeństwa zawarte w 2007 r. według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców (dok.)

POPRZEDNI STAN CYWILNY MĘŻCZYŹN	Ogółem	Poprzedni stan cywilny kobiet		
		panny	wdowy	rozwiedzione
W ODSETKACH				
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0
Kawalerowie	89,0	94,6	25,6	44,2
Wdowcy	1,5	0,3	34,6	6,4
Rozwiedzeni	9,5	5,1	39,8	49,4

Nie wszystkie osoby zawierające w danym roku małżeństwo czynią to po raz pierwszy. Część z nich wcześniej pozostawała w związku małżeńskim (czasem kilkakrotnie), który rozpadł się w wyniku rozwodu lub śmierci współmałżonka. Jak wynika z informacji zawartych w tablicy 10 osoby wstępujące w związki małżeńskie to najczęściej (ok. 90%) kawalerowie i panny. Z reguły (95%) wiązali się z osobami z tej samej kategorii stanu cywilnego. Wdowcy najczęściej wybierają wdowy, często też rozwódki, a rzadko panny. Wdowy w pierwszym rzędzie zainteresowane były rozwiedzionymi, w nieco mniejszym stopniu wdowcami, a co czwarta wiązała się z kawalerem. Rozwiedzeni mężczyźni żenili się najczęściej z pannami, niemal równie często z rozwódkami i sporadycznie z wdowami. Rozwódki preferowały rozwiedzionych i kawalerów, a raczej unikały wdowców.

W województwie łódzkim w 2007 r. wśród nowożeńców 11,0% mężczyzn i 10,3% kobiet w przeszłości pozostawało w związku małżeńskim. Z ogólnej liczby zawartych wówczas małżeństw 2330, tj. 15,2% (taki sam odsetek był w 2000 r.), to małżeństwa powtórne (przynajmniej dla jednego z partnerów), a 945, tj. 6,2% wszystkich nowo zawartych małżeństw to dla obu partnerów co najmniej drugi związek małżeński.

Odsetek małżeństw powtórnych był w miastach dwukrotnie większy niż na wsi (odpowiednio 18,6% i 9,0%), bowiem na wsi znacznie mniejszy był udział rozwiedzionych wśród nowożeńców.

Od 1999 r. w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu kościoła lub związku wyznaniowego – zawarte w obecności duchownego. W 2000 r. wśród nowo zawartych małżeństw w województwie łódzkim stanowiły one 72,6%, a w 2007 r. 70,8% (w miastach odpowiednio 66,2% oraz 65,7%, a na wsi 83,9% i 79,8%).

Bilans małżeństw. W latach 2000-2007 w województwie łódzkim zawarto 109,1 tys. małżeństw, a jednocześnie 140,0 tys. zostało rozwiązanych. Nadwyżka liczby rozwiązanych małżeństw wystąpiła w tym czasie w skali Polski, ale dotyczyła tylko miast, a w łódzkim również wsi.

Na 100 nowo zawartych małżeństw rozpadło się w łódzkim 128 (w miastach 138, na wsi 112). Większość małżeństw (56,4%) rozwiązanych zostało w wyniku śmierci męża (w miastach 51,2%, na wsi 67,4%). Śmierć żony była przyczyną rozpadu 19,4% małżeństw (w miastach 18,4%, na wsi 21,5%), a w przypadku 24,2% rozbitych małżeństw (w miastach 30,4%, na wsi 11,1%) przyczyną był rozwód. W przedstawionym bilansie nie uwzględniliśmy (brak danych) wpływu migracji na liczbę małżeństw.

5.2. Rozwody i separacje

Rozwody są wyrazem procesu dezintegracji małżeństw i rodzin oraz główną przyczyną powstawania tzw. rodzin niepełnych, a więc matek i ojców samotnie wychowujących dzieci. Spis z 2002 r. wykazał w województwie łódzkim 82,9 tys. rodzin niepełnych z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu. Stanowiły one 20,5% ogółu rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu, a 14,1% wszystkich rodzin w województwie.

Zmiany w liczbie i natężeniu rozwodów w województwie łódzkim kreślą liczby i wskaźniki zawarte w tablicy 11.

Tabl. 11. Rozwody w latach 2000-2007

LATA	Rozwody					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
2000	3331	2893	438	1,3	1,7	0,5
2001	3680	3198	482	1,4	1,9	0,5
2002	3533	3085	448	1,4	1,8	0,5
2003	3514	3074	440	1,3	1,8	0,5
2004	4446	3781	665	1,7	2,3	0,7
2005	5094	4260	834	2,0	2,6	0,9
2006	5411	4527	884	2,1	2,7	1,0
2007	4901	4106	795	1,9	2,5	0,9

W latach 2000-2007 liczba rozwodów, po przejściowym wzroście w 2001 r., w następnych dwóch latach malała, aby od 2004 r. ponownie rosła, a w 2007 r. ponownie zmniejszyć się. Trudno wytłumaczyć te wahania tendencji zmian. Demografowie podejrzewają, np. że: „ustawa o zasadach przyznawania zasiłków rodzinnych, obowiązująca od 1 maja 2004 r., różnicująca istotnie wysokość zasiłków na korzyść rodzin z jednym z rodziców, mogła stanowić jeden z głównych czynników wzmożonych starań o uzyskanie

sądowych orzeczeń o rozpadzie małżeństwa”⁵. Jak wobec tego wytłumaczyć znaczny spadek liczby rozwodów w Polsce, a w tym także w województwie łódzkim w 2007 r.? Mimo to rozwodów w tym roku było o 47,1% więcej niż w roku 2000 (w miastach o 41,9%, na wsi o 81,5%). Natężenie rozwodów było średnio trzykrotnie większe w miastach niż na wsi.

Przegląd statystyki rozwodów wskazuje, że w poszczególnych latach ich natężenie w województwie łódzkim było wyższe niż średnio w Polsce, zwłaszcza w miastach (wpływ sytuacji w Łodzi), a na terenach wiejskich zbliżone do średniej. Największym natężeniem wyróżniały się województwa dolnośląskie i zachodniopomorskie, a najniższym świętokrzyskie.

Wśród powiatów ziemskich w województwie łódzkim w 2007 r. największe natężenie odnotowano w kutnowskim (2,3‰) i bełchatowskim (2,0‰), natomiast niskie w skierniewickim (0,7‰), poddębickim (0,8‰) i wieruszowskim (0,9‰), a więc w rejonach słabo zurbanizowanych. Wśród ludności miejskiej ponownie na czoło wysunął się kutnowski (3,2 na 1000 ludności), a ostatnie miejsce zajmuje pączęzański (1,3‰). Wysokie było natężenie rozwodów w miastach na prawach powiatu: Łódź – 2,7‰, Piotrków Trybunalski – 2,6‰ i Skierniewice – 2,4‰. Na terenach wiejskich największe natężenie odnotowano w piotrkowskim (1,6‰), a najniższe w opoczyńskim (0,7‰).

Na 1000 nowo zawartych małżeństw w 2000 r. przypadało 240 rozwodów, a w 2007 r. 319 (w miastach odpowiednio 326 i 417, a na wsi 88 i 144). Bardzo wysoki wskaźnik cechował Łódź – 512 rozwodów na 1000 nowo zawartych małżeństw w 2007 r.

Tabl. 12. Rozwody według wieku małżonków w momencie wniesienia powództwa w 2007 r.

WIEK	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
Ogółem	4901	4901	100,0	100,0
19 lat i mniej	1	11	0,0	0,2
20-24	124	301	2,5	6,1
25-29	725	980	14,8	20,0
30-34	1044	1062	21,3	21,7
35-39	871	799	17,8	16,3
40-44	682	567	13,9	11,6

⁵ Tamże, s. 56.

Tabl. 12. Rozwody według wieku małżonków w momencie wniesienia powództwa w 2007 r. (dok.)

WIEK	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
45-49	586	520	12,0	10,6
50-54	424	336	8,6	6,9
55-59	253	217	5,2	4,4
60 lat i więcej	191	108	3,9	2,2

W momencie wniesienia powództwa najwięcej rozwodzących się mężczyzn było w wieku 30-34 lata (tabl. 12), a wśród kobiet niemal jednakowe były liczebności w grupach 25-29 i 30-34 lata. Można więc twierdzić, że osoby rozwodzące się to często osoby w stosunkowo młodym wieku, skoro ponad połowa z nich nie przekroczyła 40 roku życia (56,4% mężczyzn i 64,3% kobiet). Obraz struktury rozwodzących się według wieku w 2000 r. i zmiany w latach 2000-2007 sprowadzały się do zmniejszenia udziałów w wieku 25-29 lat na rzecz grupy 30-34 lata.

W tablicy 13 przedstawiona jest struktura rozwodów z punktu widzenia liczby dzieci w wieku do 18 lat w rozpadających się małżeństwach. Odsetek małżeństw z dziećmi w 2000 r. wynosił 63,5%, a w 2007 obniżył się do 59,0%, przy czym w poszczególnych latach ulegał niewielkim, różnokierunkowym wahaniom. Wśród małżeństw posiadających małoletnie dzieci dwie trzecie (w 2000 r. 66,0%, a w 2007 r. 66,3%) miało 1 dziecko w tym wieku, a niespełna 30% dwoje dzieci. Przeciętnie na jedno takie małżeństwo przypadało 1,4 dzieci. W sumie w latach 2000-2007 w województwie łódzkim w rozbitych małżeństwach było ok. 30 tys. dzieci w wieku do 18 lat i jest to najsmutniejszy aspekt przeprowadzonych wówczas rozwodów.

Tabl. 13. Rozwody według liczby małoletnich dzieci w małżeństwach w latach 2000-2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ogółem	3331	3680	3533	3514	4446	5094	5411	4901
rozwody małżeństw:								
Bez dzieci	1217	1421	1334	1416	1651	1737	2062	2008

Tabl. 13. Rozwody według liczby małoletnich dzieci w małżeństwach w latach 2000-2007 (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
rozwody małżeństw (dok.):								
Z dziećmi	2114	2259	2199	2098	2795	3357	3349	2893
o liczbie dzieci:								
1	1395	1521	1490	1419	1818	2108	2210	1918
2	593	601	577	571	805	958	917	822
3	93	109	107	93	132	212	163	126
4 i więcej	33	28	25	15	40	79	59	27
Przeciętna liczba dzieci w rozwiedzionych małżeństwach posiadających dzieci	1,42	1,40	1,40	1,38	1,43	1,49	1,43	1,40

Separacje zostały wprowadzone w Polsce w grudniu 1999 r. Jak dotąd korzysta z nich niewiele małżeństw, a ich liczba wprawdzie dynamicznie rosła w latach 2000-2005, ale w ostatnich latach gwałtownie się zmniejszyła, tak w skali Polski, jak i w województwie łódzkim (tabl. 14). W opinii ekspertów Rządowej Rady Ludnościowej: „Nie jest wykluczone, że separacje nie spełniają oczekiwań ich pomysłodawców. Być może ostatecznie kończą się one rozwodem, co oznaczałoby, że nie chronią przed definitywnym rozpadem małżeństwa”⁶.

W świetle danych za 2007 r. osoby ubiegające się o separację są relatywnie starsze niż rozwodzące się. Odsetek osób w wieku powyżej 40 lat stanowił 63,5% wśród mężczyzn i 55,3% w grupie kobiet. Wśród mężczyzn najliczniejsze były grupy 45-49 i 50-54 lata, w populacji kobiet 30-34 i 35-39 lat.

Małżeństwa z dziećmi stanowiły wśród ubiegających się o separację 60,1%, z czego niemal połowa miała jedno dziecko w wieku do 18 lat.

⁶ Tamże, s. 62.

Tabl. 14. Separacje prawomocnie orzeczone w latach 2000-2007

LATA	Separacje					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 100 tys. ludności		
2000	116	107	9	4,4	6,2	1,0
2001	207	178	29	7,8	10,4	3,1
2002	236	207	29	9,0	12,2	3,2
2003	246	219	27	9,4	13,0	2,9
2004	460	350	110	17,7	20,9	12,0
2005	860	623	237	33,3	37,4	25,8
2006	645	485	160	25,0	29,2	17,5
2007	351	266	85	13,7	16,1	9,4

5.3. Urodzenia

W praktyce medycznej, a w konsekwencji w sprawozdawczości funkcjonują dwie kategorie urodzeń: żywe i martwe⁷. Wszystkie zamieszczone niżej informacje dotyczyć będą – zgodnie z zasadami statystyki ludności – urodzeń żywych (w 2000 roku urodzenia żywe stanowiły 99,4%, a w 2007 roku – 99,5% ogółu urodzeń w województwie łódzkim).

Tabl. 15. Urodzenia żywe w latach 2000-2007

LATA	Urodzenia żywe					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
2000	23469	13629	9840	8,9	8,0	10,5
2001	22552	13480	9072	8,5	7,9	9,7
2002	22146	13200	8946	8,5	7,8	9,7
2003	21776	13204	8572	8,3	7,8	9,3
2004	22473	13739	8734	8,7	8,2	9,5
2005	22604	13790	8814	8,7	8,3	9,6
2006	23395	14209	9186	9,1	8,6	10,0
2007	23869	14586	9283	9,3	8,8	10,2

⁷ Definicje wymienionych kategorii urodzeń znajdują się w Rocznikach Demograficznych wydawanych przez Główny Urząd Statystyczny.

Dane zawarte w tabl. 15 wskazują, iż liczba urodzeń w województwie łódzkim malała do 2003 r., a następnie nieustannie rosła, przekraczając w 2007 r. stan z roku 2000 o 519, a więc o 2,2%. W miastach niewielki wzrost liczby urodzeń pojawił się już w 2003 r., a w ostatnim okresie przekroczył stan wyjściowy o 1029 urodzeń, tj. o 7,6%. Na wsi tendencja wzrostowa była słabsza i osiągnięta w 2007 r. liczba urodzeń była mniejsza niż w roku 2000 o 948, tj. o 5,2%.

Natężenie urodzeń na 1000 ludności pomiędzy skrajnymi latami rozpatrywanego okresu wzrosło, ale tylko w miastach, natomiast na wsi było nieznacznie mniejsze. Nadal jest ono jednak większe wśród ludności wiejskiej. Średnioroczna wartość wskaźnika za lata 2002-2006 sytuuje łódzkie wśród województw o bardzo niskim poziomie rodności (niższy był w dolnośląskim, śląskim i opolskim)⁸. W 2007 r. identyczny wskaźnik jak w łódzkim odnotowano w podlaskim i świętokrzyskim, a niższym wyróżniało się tylko opolskie.

Wśród powiatów województwa łódzkiego stosunkowo wysokie natężenie urodzeń cechowało skierniewicki (11,6‰) oraz bełchatowski i opoczyński (11,0‰), natomiast najmniejsze wystąpiło w kutnowskim (8,6‰). W Łodzi było ono bardzo niskie (8,0‰), w Skierniewicach wynosiło 9,9‰, a w Piotrkowie Trybunalskim 10,3‰.

W latach 2000-2007 znacznie zmieniła się **struktura urodzeń według wieku matki** (tabl. 16).

Tabl. 16. Urodzenia żywe według wieku matki w latach 2000 i 2007

WIEK MATKI	Urodzenia				
	w liczbach bezwzględnych		przyrost (+), ubytki (-) w %	w odsetkach	
	2000	2007		2000	2007
Ogółem	23469	23869	+1,7	100,0	100,0
19 lat i mniej	1547	1047	-32,3	6,6	4,4
20-24	8234	5493	-33,3	35,1	23,0
25-29	8234	9330	+13,3	35,1	39,1
30-34	3642	5899	+62,0	15,5	24,7
35-39	1410	1777	+26,0	6,0	7,4
40-44	382	308	-19,4	1,6	1,3
45 lat i więcej	20	15	-25,0	0,1	0,1

⁸ Sytuacja demograficzna Polski, op. cit., s. 159.

Pozytywnie ocenić wypada znaczny spadek liczby urodzeń u nastoletnich matek, ale należy to wiązać głównie z kurcząca się liczebnością kobiet w wieku 15-19 lat (wpływ niżu urodzeń z przełomu lat 80-tych i 90-tych), a nie z istotnym spadkiem ich skłonności do posiadania dzieci (udowodnione to zostanie w dalszym ciągu analizy). Natomiast ten drugi czynnik zdecydował o znacznym (o jedną trzecią) zmniejszeniu się liczebności urodzeń u matek w wieku 20-24 lata, bowiem szeregi ogółu kobiet w tym wieku uległy w tym okresie tylko niewielkiemu uszczupleniu. W kolejnych trzech grupach liczebności matek wzrosły, w największym stopniu w wieku 30-34 lata (kobiety urodzone w latach wyżu demograficznego z drugiej połowy lat 70-tych). Urodzenia pochodzące od matek w wieku 40 lat i więcej zmniejszyły się.

W roku 2000 najczęściej urodzeń przypadało na matki w wieku 20-24 i 25-29 lat, a w roku 2007 zdecydowanie dominowały matki w wieku 25-29 lat, a przy tym bardzo zwiększył się udział matek w wieku 30-34 lata. Jednocześnie z 41,7% do 27,4% zmniejszył się odsetek urodzeń pochodzących od młodych matek, w wieku do 24 lat.

Wypada podkreślić, że podane wyżej informacje obrazują tylko zmiany w strukturze kobiet rodzących dzieci według wieku i nie można z nich bezpośrednio wnioskować o tendencjach przemian w skłonności tych kobiet do posiadania dzieci (rozpatrzmy to w osobnej części analizy).

Lata 2000-2007 przyniosły interesujące **zmiany w strukturze urodzeń według kolejności urodzenia dziecka u matki** (tablica 17).

Tabl. 17. Struktura urodzeń żywych według kolejności urodzenia dziecka oraz wieku matki w 2000 i 2007 r.

WIEK MATKI	Ogółem	Kolejność urodzenia dziecka u matki			
		1	2	3	4 i dalsze
w odsetkach					
Ogółem					
2000	100,0	50,4	31,7	11,0	6,9
2007	100,0	53,0	34,0	9,0	4,0
19 lat i mniej					
2000	100,0	89,8	9,8	0,4	-
2007	100,0	90,5	8,7	0,8	-
20-24					
2000	100,0	70,2	24,6	4,3	0,9
2007	100,0	74,7	21,0	3,5	0,8

Tabl. 17. Struktura urodzeń żywych według kolejności urodzenia dziecka oraz wieku matki w 2000 i 2007 r. (dok.)

WIEK MATKI	Ogółem	Kolejność urodzenia dziecka u matki			
		1	2	3	4 i dalsze
w odsetkach					
25-29					
2000	100,0	45,3	38,9	11,2	4,6
2007	100,0	58,2	33,7	6,4	1,7
30-34					
2000	100,0	20,1	42,2	23,1	14,6
2007	100,0	30,9	49,9	14,0	5,2
35-39					
2000	100,0	11,3	32,1	26,3	30,3
2007	100,0	17,1	40,9	24,8	17,2
40-44					
2000	100,0	11,3	16,2	24,3	48,2
2007	100,0	12,0	21,8	27,9	38,3
45 lat i więcej					
2000	100,0	10,0	10,0	40,0	40,0
2007	100,0	13,3	13,3	33,4	40,0

Dane odnoszące się do ogółu kobiet wskazują, że rośnie udział urodzeń pierwszej i drugiej kolejności, a maleje trzeciej i dalszej. Z drugiej strony – czego można było oczekiwać – wraz z rosnącym wiekiem matki rośnie udział urodzeń coraz to dalszej kolejności.

Z oczywistych względów u nastoletnich matek ok. 90% to urodzenia pierwsze, jednak warto zauważyć, że niemal co dziesiąta matka w tym wieku rodziła drugie, a nawet (sporadycznie) trzecie dziecko.

W wieku 20-24 i 25-29 lat wzrósł udział urodzeń pierwszych (silniej w drugiej z tych grup), a zmalał urodzeń dalszej kolejności. Relatywnie w największym stopniu (o ponad 50%) wzrósł odsetek urodzeń pierwszych u matek w wieku 30-34 i 35-39 lat, częściej występują też wśród nich urodzenia drugie, a rzadziej (niż wśród matek w tym wieku w 2000 r.) urodzenia trzeciej i dalszej kolejności. Może być to wyrazem procesu odraczania momentu urodzenia pierwszego dziecka nawet na wiek przekraczający trzydzieści lat.

Przejdźmy do rozpatrzenia szczególnie ważnego zagadnienia jakim były zmiany w skłonności kobiet w województwie łódzkim do rodzenia dzieci. Zagadnienie to dokumentują **współczynniki płodności** zamieszczone w tablicy 18.

Tabl. 18. Płodność kobiet w latach 2000-2007

LATA	Płodność – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku							
	15-49 lat	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49 lat
OGÓŁEM								
2000	34,1	14,9	80,2	90,1	45,7	16,5	3,5	0,2
2001	33,0	14,2	69,7	90,1	45,8	16,3	3,5	0,1
2002	33,1	13,8	66,7	89,3	47,0	17,6	3,2	0,1
2003	32,8	12,1	61,5	89,3	47,3	17,6	3,3	0,2
2004	34,2	12,7	59,4	91,0	51,9	18,2	3,7	0,2
2005	34,8	11,6	55,9	91,6	55,6	19,2	3,4	0,1
2006	36,5	12,0	55,8	93,2	60,0	20,8	3,5	0,1
2007	37,7	12,6	55,0	93,1	63,6	22,2	3,9	0,2
MIASTA								
2000	29,1	13,7	65,0	83,7	43,8	14,8	3,0	0,2
2001	29,1	13,9	57,8	85,7	44,5	15,2	2,8	0,1
2002	29,0	13,1	54,5	82,3	45,6	16,0	2,8	0,1
2003	29,5	11,6	50,1	83,3	48,2	16,2	2,9	0,1
2004	31,2	12,5	49,0	85,2	52,3	17,3	3,1	0,1
2005	32,0	11,3	47,1	83,7	55,4	18,9	3,0	0,1
2006	33,5	11,2	46,0	85,2	59,7	20,7	3,1	0,1
2007	35,2	12,4	46,5	84,4	63,6	21,8	3,8	0,2
WIEŚ								
2000	44,9	17,1	108,9	101,9	49,4	20,1	4,5	0,2
2001	41,2	14,7	92,1	98,5	48,2	18,5	5,3	0,2
2002	41,6	15,1	91,4	103,3	49,6	20,8	4,2	0,1
2003	39,7	13,1	84,1	101,7	45,5	20,3	4,3	0,3
2004	40,3	13,1	79,3	103,1	51,0	19,9	4,8	0,3
2005	40,5	12,0	71,9	108,3	55,9	19,9	4,0	0,2
2006	42,3	13,4	73,2	110,3	60,5	21,1	4,2	0,1
2007	42,6	12,8	69,7	111,4	63,5	22,9	4,2	0,2

Ogólne współczynniki płodności, informujące ile urodzeń w poszczególnych latach przypadało na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat) zmniejszały się do 2003 roku, a następnie nieprzerwanie rosły. W 2007 r. poziom współczynnika w całym województwie był większy niż w 2000 r. o 10,6%, w miastach o 21,0%, natomiast na wsi zmniejszył się o 3,1%.

Wśród nastolatek skłonność do rodzenia dzieci zmniejszyła się, w większym stopniu na wsi niż w miastach (poziom współczynników wyrównał się). Wśród kobiet w wieku 20-24 lata współczynnik obniżył się aż o jedną trzecią, relatywnie bardziej na wsi, gdzie nadal kształtuje się na wyższym poziomie niż w miastach. Niewielkim zmianom podlegał współczynnik w grupie 25-29 lat, który nieznacznie zwiększył się (wyraźniej na wsi, gdzie jest większy niż w miastach).

Dynamicznie rosła skłonność do posiadania dzieci wśród kobiet w wieku 30-34 lata. W poszczególnych okresach poziom współczynników nieustannie tu wzrastał i w 2007 r. był o 39,2% większy niż w roku 2000 (w miastach o 45,2%, na wsi o 28,5%). Płodność kobiet w miastach i na wsi ukształtowała się w rezultacie na jednakowym poziomie. Niemal równie intensywnie rosła płodność w grupie 35-39 lat gdzie współczynnik zwiększył się o 34,5% (w miastach o 47,3%, na wsi o 13,9%). Również tu różnice w płodności w przekroju miasto-wieś zostały zniwelowane.

W dwóch najstarszych grupach wieku rozrodczego, które mają minimalny wpływ na ogólną liczbę urodzeń, współczynniki były ustabilizowane.

Reasumując: lata 2000-2007 przyniosły radykalny spadek skłonności do rodzenia dzieci u kobiet w wieku 20-24 lata, a równocześnie duży jej wzrost w wieku 30-34 i 35-39 lat. W województwie łódzkim największą płodnością wyróżniają się kobiety w wieku 25-29 lat, a następnie w wieku 30-34 lata (w 2000 r. 20-24 lata). W badanym okresie spadek poziomu współczynników cząstkowych był większy na wsi, a w grupach cechujących się wzrostem był on relatywnie większy w miastach. W rezultacie zmniejszyły się różnice w płodności kobiet w przekroju miasto-wieś. Jeśli w 2000 r. poziom ogólnego współczynnika płodności był większy na wsi o 54,3%, to w 2007 r. różnica ta zmniejszyła się do 21,0%.

Pod względem ogólnego współczynnika łódzkie należało do grupy województw o niskim poziomie płodności, ale jego pozycja uległa poprawie. W 2000 r. mniejszym poziomem płodności cechowały się trzy województwa: dolnośląskie, opolskie i śląskie, natomiast obecnie już 5, bo do wcześniej wymienionych doszło podlaskie i świętokrzyskie.

Interesującym zagadnieniem o charakterze obyczajowym, ale też powiązanim z przemianami społeczno-ekonomicznymi, są zmiany w **podziale urodzeń na małżeńskie i pozamałżeńskie**⁹.

Wprawdzie ogólna liczba urodzeń w województwie łódzkim w latach 2000-2007 wzrosła o 2,2%, ale jednocześnie liczba urodzeń małżeńskich zmniejszyła się między skrajnymi latami tego okresu z 20847 do 19591, a więc o 6,0% (w miastach o 2,7%, na wsi o 10,3%). Jednocześnie nieustannie przybywało urodzeń pozamałżeńskich, których liczebność wzrosła z 2622 do 4397, tj. o 67,7% (w miastach o 66,2%, na wsi o 72,6%). Efektem tych zmian był stały wzrost odsetka urodzeń pozamałżeńskich z 11,2% w 2000 r. do 18,3% w 2007 r. (w miastach z 14,8% do 22,9%, na wsi z 6,1% do 11,2%). Nadal udział urodzeń pozamałżeńskich jest w miastach dwukrotnie większy niż na wsi.

W 2007 r. odsetek urodzeń pozamałżeńskich wynosił w Polsce 19,5%, a więc był wyższy niż w województwie łódzkim. W ośmiu województwach przekraczał poziom osiągnięty w łódzkim (najwyższy w lubuskim 36,3%), relatywnie najmniej urodzeń pozamałżeńskich było w podkarpackim – 9,8%.

5.4. Zgony

Zmiany w liczbie i natężeniu zgonów w województwie łódzkim przedstawiają liczby i wskaźniki zamieszczone w tablicy 19.

Tabl. 19. Zgony w latach 2000-2007

LATA	Zgony					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
2000	31961	20144	11817	12,1	11,8	12,6
2001	31487	19875	11612	11,9	11,6	12,4
2002	30587	19264	11323	11,7	11,4	12,3
2003	30867	19314	11553	11,8	11,5	12,5
2004	30463	19074	11389	11,7	11,4	12,4
2005	31273	19531	11742	12,1	11,7	12,8
2006	31343	20021	11322	12,2	12,1	12,4
2007	32000	20312	11688	12,5	12,3	12,8

⁹ Zasady podziału urodzeń na małżeńskie i pozamałżeńskie zawarte są w uwagach metodologicznych zamieszczonych w Rocznikach Demograficznych GUS.

Lata 2000-2004 przyniosły niewielki spadek liczby zgonów (tak w miastach, jak i na wsi), jednak w następnych latach powróciła ona do poziomu z początku okresu (w miastach nieco więcej, na wsi nieznacznie mniej).

W powiatach ziemskich w 2007 r. największy poziom natężenia zgonów (14,8‰) odnotowano w poddębickim, a wysoki w łęczyckim (14,0‰), kutnowskim (13,5‰) i brzezińskim (13,4‰). Najniższym poziomem wyróżniał się bełchatowski (8,7‰). Wśród powiatów grodzkich bardzo wysoki poziom (14,4‰) cechował Łódź, a relatywnie niski Skierniewice (8,7‰).

Podane wyżej wskaźniki dla powiatów mogą być dobrą ilustracją powiązań pomiędzy liczbą i współczynnikiem zgonów, a strukturą ludności według wieku. W województwie łódzkim ok. 90% zgonów przypada na osoby w wieku 50 lat i więcej. Wolno więc twierdzić, że w populacjach cechujących się dużym udziałem osób w starszym wieku oczekiwać można relatywnie większej liczby zgonów i ich natężenia na 1000 ludności. Warto przypomnieć, że Skierniewice wyróżniały się bardzo niskim odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym (14,3%), a Łódź największym (20,4%). W powiecie poddębickim wynosił on 18,9%, a w bełchatowskim 12,0% (minimum).

W roku 2000 i 2007 współczynniki w województwie łódzkim były najwyższe wśród województw. Wysoki poziom natężenia zgonów w łódzkim wiąże się więc z maksymalnym tu udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.

Obok struktury ludności według wieku drugim czynnikiem wpływającym na liczbę zgonów i ich natężenie na 1000 ludności są **częstkowe współczynniki zgonów** obliczone dla poszczególnych grup wieku. Ich poziom w województwie łódzkim przedstawimy na podstawie danych z 2006 r. (tablica 20).

Tabl. 20. Współczynniki zgonów według płci i wieku w roku 2006

WIEK	Zgony na 10 tys. ludności danej płci i wieku			Zgony kobiet=100
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
Ogółem	121,7	136,1	108,6	125
0 lat	56,1	75,0	35,9	209
1-4	3,5	4,6	2,3	200
5-9	1,0	1,6	0,3	533
10-14	1,6	1,7	1,5	113
15-19	4,7	6,9	2,5	276
20-24	6,4	10,4	2,2	473

Tabl. 20. Współczynniki zgonów według płci w roku 2006 (dok.)

WIEK	Zgony na 10 tys. ludności danej płci i wieku			Zgony kobiet=100
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
25-29	9,7	15,5	3,8	408
30-34	15,1	23,8	6,2	384
35-39	26,5	41,0	11,8	347
40-44	41,9	63,8	20,1	317
45-49	68,1	102,8	35,0	294
50-54	100,3	151,3	53,3	283
55-59	132,0	202,5	71,2	284
60-64	186,5	284,0	109,3	260
65-69	244,4	368,6	156,0	236
70-74	333,8	502,7	228,5	220
75-79	533,4	737,6	427,2	173
80-84	905,1	1162,2	793,9	146
85 lat i więcej	1764,4	1953,4	1696,6	115

W najmłodszych grupach wieku zwraca uwagę stosunkowo wysoki poziom współczynnika zgonów wśród niemowląt (dzieci w wieku 0 lat). Wśród dorosłych taki poziom umieralności spotykamy u osób, które przekroczyły 40 rok życia. W wieku 1-4 lata współczynnik jest wielokrotnie niższy, osiąga minimum w następnej grupie 5-9 lat, a następnie stale rośnie.

Porównując poziom współczynników wśród dzieci i młodzieży do 20 lat należy zachować dużą ostrożność, bowiem opierają się one o małe liczby zgonów (często kilka lub kilkanaście) i działanie czynników przypadkowych mogło być tu silne. Dla przykładu: w 2000 r. wśród zgonów w wieku 5-9 lat 13 dotyczyło chłopców, a 12 dziewczynek, natomiast w 2006 r. odpowiednio 10 chłopców i 2 dziewczynek. Można bardzo ostrożnie twierdzić, że prawidłowością była liczebna przewaga chłopców wśród zmarłych w tym wieku, ale już względne relacje osób obu płci były przypadkowe.

Tablicę 20 uzupełniliśmy kolumną wskaźników ukazujących relacje pomiędzy poziomem współczynników mężczyzn i kobiet, które ilustrują **zjawisko nadumieralności mężczyzn**.

Zauważmy, że mimo wyższego odsetka osób starszych wśród kobiet charakteryzują się one znacznie niższym poziomem ogólnego współczynnika zgonów. Jest to efekt niższego we wszystkich grupach wieku natężenia umieralności. W większości z nich współczynniki

zgonów mężczyzn były 2-3 - krotnie większe. Szczególnie wysoką nadumieralnością cechują się mężczyźni w wieku 20-29 lat, co wiąże się z relatywnie dużym poziomem zgonów mężczyzn w tym wieku spowodowanych urazami i zatruciami (m.in. wypadki drogowe). W starszych grupach wieku nadumieralność mężczyzn stale się zmniejszała.

Rodzi się bardzo trudny problem oceny natężenia zgonów w łódzkim w porównaniu z sytuacją w innych województwach. Dogodnym do tego miernikiem mogą być **standaryzowane współczynniki zgonów**. Eliminują one wpływ odmiennej struktury wieku ludności w poszczególnych województwach. Takie współczynniki, przyjmujące dla województw jednolitą ogólnopolską strukturę ludności według wieku, obliczane są w Głównym Urzędzie Statystycznym. Wyniki przedstawione zostały w corocznie wydawanych publikacjach „Trwanie życia” za lata 2001, 2004, 2005 i 2007, które niżej wykorzystano. Niestety, w wydawnictwach tych nie ma tablic zbiorczych tych niezwykle cennych mierników, a jedynie zwięzłe opisy ich zróżnicowania w przekroju województw i odpowiednie mapy.

Ogólne standaryzowane współczynniki umieralności (liczba zgonów na 100 tys. ludności) w wymienionych wyżej latach, w województwie łódzkim, przedstawiały się następująco:

2001	-	1192
2004	-	1036
2005	-	1074
2007	-	1115.

Przejęciowy spadek poziomu współczynnika przerodził się po 2004 r. w wyraźny wzrost. Wyeliminowanie wpływu niekorzystnej struktury według wieku ludności łódzkiego nie zmieniło jego pozycji wśród województw – nadal we wszystkich wymienionych latach poziom standaryzowanego współczynnika zgonów był tu najwyższy. Świadczy to o relatywnie dużym poziomie cząstkowych współczynników umieralności.

W świetle danych za 2004 r., z wyjątkiem śląskiego, we wszystkich województwach poziom standaryzowanych współczynników umieralności był wyższy na wsi niż w miastach i oba te współczynniki były w łódzkim największe.

Struktura zgonów według przyczyn jest w łódzkim podobna jak ogółem w Polsce i tak samo zmieniała się w czasie. Główną przyczyną były choroby układu krążenia, które dotyczyły 50,3% zgonów w 2000 r. i 46,1% w 2005 r. Kolejną przyczyną były choroby nowotworowe, których udział wzrósł z 20,8% do 22,3%. Powiększył się z 6,6% do 6,8% udział zgonów spowodowanych przyczynami zewnętrznymi (wypadki). Wymienione trzy przyczyny skupiają około trzech czwartych wszystkich zgonów.

W roku 2001 standaryzowane zgony z powodu wszystkich wymienionych wyżej przyczyn były w łódzkim wyższe niż w innych województwach. Co więcej, największe było także natężenie zgonów spowodowanych chorobami układu oddechowego i trawiennego. W roku 2007 łódzkie nadal przoduje pod względem umieralności w następstwie chorób układu krążenia, choć współczynnik w stosunku do roku 2001 obniżył się (z 574 do 507 na 100 tys. ludności). Maksymalny był także poziom zgonów spowodowanych wypadkami oraz chorobami układu trawiennego, natomiast pod względem chorób nowotworowych łódzkie jest w grupie województw o umiarkowanych zgonach z tego powodu.

Osobnym zagadnieniem są **zgony niemowląt**. Ich liczba w latach 2000-2007 zmniejszyła się z 181 do 115 (w miastach z 111 do 65, na wsi z 70 do 50), a więc są to obecnie niewielkie zbiorowości. Współczynnik zgonów niemowląt (na 1000 urodzeń żywych) obniżył się w łódzkim z 7,7‰ do 4,8‰, w miastach z 8,1‰ do 4,5‰, a na wsi z 7,1‰ do 5,4‰. Pod względem natężenia umieralności niemowląt łódzkie reprezentowało poziom niższy od średniej dla Polski, zarówno na początku, jak i w końcu badanego okresu. Na terenach wiejskich łódzkie sytuowało się wśród województw o niskim poziomie współczynnika.

Najbardziej wymownym, a zarazem syntetycznym miernikiem umieralności jest parametr tablic trwania życia zwany **przeciętnym dalszym trwaniem życia noworodka**.

Tabl. 21. Przepiętne dalsze trwanie życia w latach 2000-2007

WYSZCZE- GÓLNIENIE	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
MĘŻCZYŹNI								
Ogółem	67,9	68,1	68,5	69,0	69,1	68,6	68,5	68,7
Miasta	67,8	68,0	68,4	68,9	69,2	68,7	68,2	68,8
Wieś	68,2	68,4	68,7	69,0	68,9	68,7	68,9	68,6
KOBIECY								
Ogółem	77,2	77,4	77,9	78,1	78,5	78,3	78,6	78,7
Miasta	76,7	76,9	77,4	77,8	78,3	78,2	78,1	78,3
Wieś	78,2	78,6	78,8	78,7	79,0	78,7	79,6	79,6

Trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim wydłużyło się do roku 2004, w następnych 2 latach obniżyło się nieznacznie i w 2007 r. ponownie wzrosło, nie osiągając jednak poziomu z lat 2003-2004. W latach 2000-2007 zwiększyło się zaledwie o 0,8 lat. Taki sam przyrost odnotowano w kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim, a w świętokrzyskim był jeszcze mniejszy (0,5 lat). Największy przyrost był w podkarpackim i wielkopolskim (po 1,7 lat).

W 2000 r. trwanie życia mężczyzn było w łódzkim najkrótsze (i tylko na wsi mniejszy poziom odnotowano w dwóch województwach). W 2007 r. parametr ten był nadal najmniejszy, tak w miastach, jak i na wsi.

Trwanie życia kobiet rosło do 2004 r., w następnym nieco zmalało, a potem ponownie wzrosło. W całym okresie zwiększyło się o 1,5 lat i tylko w warmińsko-mazurskim (1,1 lat) i dolnośląskim (1,4 lat) przyrost był mniejszy. Największy był w świętokrzyskim i wielkopolskim (po 2,0 lata).

W 2000 r. przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w łódzkim i śląskim (taki sam wskaźnik) było najkrótsze, tak też było w miastach, natomiast na wsi łódzkiej parametr był wyższy niż w siedmiu województwach. W 2007 r. pozycja łódzkiego była identyczna.

W 2000 r. trwanie życia kobiet było w łódzkim o 9,3 lat dłuższe niż mężczyzn (w miastach o 8,9, a na wsi o 10,0 lat). W 2007 r. różnica ta wzrosła do 10,0 lat (w miastach 9,5, na wsi 11,0 lat), taka sama była w lubelskim, a w pozostałych województwach niższa (najmniejsza w opolskim – 7,9 lat). Łódzkie wyróżniało się więc relatywnie dużą nadumieralnością mężczyzn.

Reasumując: wszystkie przytoczone wyżej mierniki wskazują na skrajnie niekorzystną sytuację województwa łódzkiego pod względem natężenia umieralności (z wyjątkiem zgonów niemowląt). Odnotowano wprawdzie pewną poprawę w tym zakresie w latach 2000-2004, ale w następnych latach uległa ona spowolnieniu z tendencją do stagnacji. Mniejmy nadzieję, że jest to zjawisko przejściowe.

5.5. Miary reprodukcji ludności

Przyrost naturalny ludności, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń a liczbą zgonów, był w całym rozpatrywanym okresie ujemny. Jego rozmiary z roku na rok na przemian rosły i malały. Można właściwie twierdzić, że był w tym czasie w miarę ustabilizowany. W latach 2000-2007 suma ujemnego przyrostu naturalnego w województwie łódzkim wyniosła 67697 (w miastach 47698, na wsi 19999).

Tabl. 22. Przyrost naturalny w latach 2000-2007

LATA	Przyrost naturalny					
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
2000	-8492	-6515	-1977	-3,2	-3,8	-2,1
2001	-8935	-6395	-2540	-3,4	-3,7	-2,7
2002	-8441	-6064	-2377	-3,2	-3,6	-2,6
2003	-9091	-6110	-2981	-3,5	-3,7	-3,2
2004	-7990	-5335	-2655	-3,0	-3,2	-2,9
2005	-8669	-5741	-2928	-3,4	-3,4	-3,2
2006	-7948	-5812	-2136	-3,1	-3,5	-2,3
2007	-8131	-5726	-2405	-3,2	-3,5	-2,6

Niewielkim zmianom podlegały także współczynniki ujemnego przyrostu naturalnego – stale wyższe w miastach. W 2000 r. łódzkie należało do grupy 7 województw z ujemnym przyrostem naturalnym, przy czym jego natężenie było tu największe (w pozostałych nie sięgało 1‰). W 8 województwach ten typ przyrostu występował w miastach i również jego natężenie było w łódzkim najwyższe, podobnie jak wśród czterech województw o ujemnym przyroście na wsi. W roku 2007 pozycja łódzkiego nie uległa zmianie.

W 2007 r. tylko w dwóch powiatach ziemskich: bełchatowskim (2,2‰) i opoczyńskim (0,3‰) przyrost naturalny był dodatni, a w pozostałych ujemny z największym natężeniem w poddębickim (6,1‰). Jeszcze wyższy poziom ubytku naturalnego odnotowano w Łodzi (6,5‰), natomiast w Piotrkowie Trybunalskim i Skierniewicach przyrost był dodatni – na poziomie 0,2‰ i 1,2‰.

Tabl. 23. Miary reprodukcji ludności w latach 2000-2007

LATA	Współczynniki		
	dziętności ogólnej	reprodukcji brutto	dynamiki demograficznej
	OGÓLEM		
2000	1,255	0,604	0,734
2001	1,196	0,579	0,716
2002	1,183	0,576	0,724
2003	1,152	0,554	0,705
2004	1,180	0,573	0,738

Tabl. 23. Miary reprodukcji ludności w latach 2000-2007 (dok.)

LATA	Współczynniki		
	dziatności ogólnej	reprodukcji brutto	dynamiki demograficznej
OGÓLEM (dok.)			
2005	1,181	0,572	0,723
2006	1,219	0,588	0,746
2007	1,243	0,606	0,746
MIASTA			
2000	1,120	0,542	0,677
2001	1,097	0,532	0,678
2002	1,066	0,517	0,685
2003	1,057	0,503	0,684
2004	1,091	0,525	0,720
2005	1,091	0,531	0,706
2006	1,119	0,536	0,710
2007	1,152	0,561	0,718
WIEŚ			
2000	1,511	0,723	0,833
2001	1,385	0,670	0,781
2002	1,419	0,694	0,790
2003	1,345	0,656	0,742
2004	1,358	0,667	0,767
2005	1,361	0,652	0,751
2006	1,412	0,690	0,811
2007	1,418	0,693	0,794

Współczynnik dynamiki demograficznej wyraża stosunek liczby urodzeń w badanym roku do liczby zgonów w tymże roku. W latach 2000-2007 ulegał on permanentnym wahaniom i w ostatnim okresie osiągnął w miastach poziom wyższy, a na wsi niższy niż w roku 2000. Jego poziom był stale wyższy na wsi. Wśród województw pozycja łódzkiego była taka sama jak w odniesieniu do przyrostu naturalnego.

Współczynnik dzietności ogólnej, zwany także współczynnikiem dzietności teoretycznej lub też płodności całkowitej, wyraża średnią liczbę dzieci, jaką urodziłaby kobieta w ciągu okresu rozrodczego (15-49 lat) przy stałym wzorcu płodności odnotowanym w danym roku.

Poziom współczynnika malał do roku 2003, a w następnych latach rósł, w miastach przekraczając, a na wsi nie osiągając poziomu z roku 2007. Jego poziom w roku 2007 można interpretować następująco: jeśli kobiety wchodzące w tym roku w wiek rozrodczy będą

w przyszłości cechowały się taką skłonnością do rodzenia dzieci jak kobiety w 2007 r. to po osiągnięciu górnej granicy wieku rozrodczego pozostawią po sobie przeciętnie jedno dziecko (dokładnie 1243 dzieci na 1000 kobiet). W 2006 r. cztery województwa cechowały się niższym poziomem współczynnika niż łódzkie (w miastach trzy, na wsi sześć).

Współczynnik reprodukcji brutto informuje o liczbie córek urodzonych przeciętnie przez kobietę w ciągu okresu rozrodczego przy stałym wzorcu płodności z danego roku. Jest to więc iloczyn współczynnika dzietności i wskaźnika struktury wyrażającego udział dziewcząt wśród urodzeń. Zmiany w czasie współczynnika reprodukcji brutto były identyczne jak dzietności, takie samo też było miejsce łódzkiego wśród województw pod względem jego poziomu.

Wszystkie opisane wyżej miary wskazują, że w województwie łódzkim występuje zwięziona reprodukcja ludności, a więc w przyszłości rozmiary pokolenia dzieci będą znacznie mniejsze od liczebności pokolenia rodziców.

6. Ruch wędrowniczy ludności

Źródłem informacji o rozmiarach i strukturze migracji będą dane ewidencji bieżącej o zmianach miejsca stałego pobytu, rejestrowane w odpowiednich urzędach. Przez **migracje wewnętrzne** rozumie się więc zmiany miejsca stałego pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej miasta i gminy w celu osiedlenia się na stałe. W ramach migracji wewnętrznych rozróżnia się **ruch międzywojewódzki**, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego oraz **ruch wewnątrzwojewódzki**, tj. zmiany miejsca zamieszkania występujące w granicach tego samego województwa. Przez użyte w tablicach określenie **napływ** rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez **odpływ** – wymeldowania z pobytu stałego. Różnica między napływem i odpływem to **przyrost (ubytek) migracyjny** lub inaczej **saldo migracji**.

Prezentowana statystyka migracji zagranicznych dotyczy przyjazdów do kraju na pobyt stały – **imigracja** (napływ) oraz wyjazdów z kraju na stałe – **emigracja** (odpływ).

6.1. Ogólne rozmiary migracji (migracje wewnętrzne i zagraniczne)

Głównym celem analizy jest ustalenie wpływu ruchu wędrowniczego na zmiany liczby ludności w województwie łódzkim w latach 2000-2007. Rozpoczynamy ją od określenia łącznych rozmiarów zarejestrowanych faktów migracji stałych w tym okresie (tabl. 24).

Tabl. 24. Ogólne rozmiary migracji ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne) w latach 2000-2007

LATA	Napływ			Odływ			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	miasta	wieś
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH									
2000-2007	195271	98993	96278	209068	124098	84970	-13797	-25105	+11308
2000	22988	12029	10959	24283	13159	11124	-1295	-1130	-165
2001	21054	11272	9782	22553	12599	9954	-1499	-1327	-172
2002	22761	11802	10959	24366	13992	10374	-1605	-2190	+585
2003	24737	12800	11937	25825	15587	10238	-1088	-2787	+1699
2004	24076	11771	12305	25584	15810	9774	-1508	-4039	+2531
2005	24181	12089	12092	25946	15843	10103	-1765	-3754	+1989
2006	26522	13225	13297	29431	17974	11457	-2909	-4749	+1840
2007	28952	14005	14947	31080	19134	11946	-2128	-5129	+3001
2000=100									
2007	125,9	116,4	136,4	128,0	145,4	107,4	164,3	453,9	513,0 ^a

^a Indeks dla lat 2002-2007.

W latach 2000-2007 odnotowano w województwie łódzkim 195271 faktów napływu do miast i wsi oraz 209068 odpływu, co daje razem 404339 faktów migracji.

Zauważmy jednak, że w tej liczbie zdarzeń uczestniczyło w ramach migracji wewnątrzwojewódzkich 148656 osób (por. tabl. 27), które w tej samej liczbie zaliczone zostały do napływu i odpływu. Chcąc więc określić łączną liczbę osób uczestniczących w ruchach migracyjnych w badanym okresie należy od sumy 404339 odjąć 148656, co daje 255683 osoby. Tak ustalona suma faktów określana jest w badaniach migracji terminem „**obrót migracyjny**” lub „**migracja brutto**”. Jego wielkość odniesiona do liczby mieszkańców województwa łódzkiego pozwala stwierdzić, że w latach 2000-2007 co dziesiąty mieszkaniec zmienił miejsce stałego zamieszkania. Pomędzy skrajnymi latami tego okresu obrót migracyjny zwiększył się z 30073 do 37607, a więc o 25%, co świadczy o zwiększonej ruchliwości przestrzennej ludności. Potwierdzają to dane o napływie i odpływie.

Napływ migracyjny w pierwszych latach był ustabilizowany, a następnie rósł (szczególnie w ostatnich latach) bardziej dynamicznie na tereny wiejskie niż do miast. Odmiennie przedstawiała się sytuacja z odpływem, który rósł intensywnie w miastach, natomiast na wsi był stabilny. Przewaga odpływu nad napływem występowała w województwie łódzkim we wszystkich latach, a rozmiary ubytku migracyjnego były

nierównomierne. Natężenie ubytku było jednak stosunkowo niewielkie. Jego łączna wielkość w latach 2000-2007 (13797 osób) stanowiła zaledwie 0,5% ogółu mieszkańców województwa łódzkiego w 2000 r.

Znacznie większe było ujemne saldo migracji w miastach, które w ostatnich latach znacznie wzrosło. Łącznie stanowiło ono 1,5% ludności miejskiej w 2000 r. Na wsi natomiast niewielki ubytek migracyjny odnotowano tylko w dwóch latach, a w następnych wystąpił przyrost wędrowniczy, którego suma stanowiła 1,2% ludności wiejskiej z 2000 r. Odnotowana wyżej sytuacja w przekroju miasto-wieś była zgodna z tendencją ogólnopolską.

Średnioroczne wskaźniki obliczone dla lat 2002-2006 wskazują, że natężenie ujemnego salda migracji było w łódzkim niewielkie. Wśród 13 województw cechujących się ubytkiem migracyjnym tylko w pomorskim jego natężenie było mniejsze niż w łódzkim (w trzech innych województwach saldo migracji było dodatnie)¹⁰. Taki sam stan rzeczy kreślą dane za 2006 r.

Salda migracji w powiatach województwa łódzkiego przedstawione zostały w tabl. 25.

Tabl. 25. Ogólne saldo migracji ludności w powiatach w latach 2000-2007

POWIATY	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000-2007	
	w liczbach bezwzględnych									na 1000 mieszkańców w 2000 r.
Ogółem	-1295	-1499	-1605	-1088	-1508	-1765	-2909	-2128	-13797	-5,3
Bełchatowski	+87	+30	+153	-9	-74	+61	-49	-207	-8	-0,1
Brzeziński	.	.	-31	+56	+80	+31	+110	+122	+368	+11,9
Kutnowski	-207	-157	-221	-316	-325	-392	-372	-380	-2370	-21,9
Łaski	+19	-99	-101	-41	+2	-13	-29	+85	-177	-3,4
Łęczycki	-256	-165	-197	-103	-179	-143	-148	-194	-1385	-25,1
Łowicki	-178	-187	-106	-154	-115	-140	-160	-162	-1202	-14,2
Łódzki										
Wschodni	+405	+454	+534	+656	+724	+574	+526	+846	+4719	+75,9
Opoczyński	-107	-142	-153	-232	-185	-281	-311	-213	-1624	-20,4
Pabianicki	+287	+225	+254	+207	+254	+194	+312	+419	+2152	+17,9
Pajęczański ...	-116	-102	-166	-142	-178	-137	-131	-79	-1051	-19,3
Piotrkowski ..	+14	-134	+35	+198	+139	+181	+156	+266	+855	+9,4
Podębicki	-123	-135	-49	-53	-64	-68	-59	-34	-585	-13,4
Radomszczań- ski	-95	-58	-118	-87	-172	-153	-249	-165	-1097	-9,1

¹⁰ Por. Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2006-2007, op. cit., s. 172.

Tabl. 25. Ogólne saldo migracji ludności w powiatach w latach 2000-2007 (dok.)

POWIATY	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000-2007	
	w liczbach bezwzględnych									na 1000 miesz- kańców w 2000 r.
Rawski	-170	-127	-140	-154	-64	-99	-113	-147	-1014	-20,1
Sieradzki	-88	-179	-232	-139	-305	-192	-352	-310	-1797	-14,6
Skierniewicki	-49	-163	-128	-31	-125	-27	-9	+38	-494	-12,7
Tomaszowski	-162	-4	-110	-63	-136	-70	-137	-115	-797	-6,5
Wieluński	-23	-163	-118	-127	-23	-65	-5	-67	-591	-7,4
Wieruszowski	-17	-69	+6	+36	-24	-33	-80	-74	-255	-6,0
Zduńsko- wolski	+33	+20	-31	-24	-4	-32	-7	-72	-117	-1,7
Zgierski	+303	+373	+525	+603	+737	+725	+594	+874	+4734	+29,6
Miasta na prawach powiatu:										
Łódź	-743	-721	-968	-957	-1149	-1369	-1791	-2072	-9770	-12,2
Piotrków Trybunalski	-254	-156	-360	-271	-393	-301	-447	-400	-2582	-31,8
Skierniewice	+145	+160	+117	+59	+71	-16	-158	-87	+291	+6,0

Sumaryczne salda migracji w poszczególnych powiatach uzupełnione zostały wskaźnikiem obrazującym ich natężenie na 1000 ludności z 2000 r., co pozwala określić zróżnicowanie intensywności migracji w ujęciu przestrzennym.

W pięciu powiatach ziemskich niemal każdy rok przynosił przyrost migracyjny (brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki, piotrkowski i zgierski). W tej grupie znalazły się wszystkie powiaty sąsiadujące z Łodzią. Największym natężeniem przyrostu migracyjnego wyróżniał się łódzki wschodni. Minimalny ubytek migracyjny (wyraźniej zarysowany w 2007 r.) wystąpił w powiecie bełchatowskim, natomiast największe natężenie przybrał w łączyckim, opoczyńskim i rawskim.

Wśród miast na prawach powiatu największa intensywność ujemnego salda migracji cechowała Piotrków Trybunalski, mniejsza Łódź (ubytek migracyjny stale tu rośnie), natomiast w Skierniewicach saldo migracji za cały okres 2000-2007 było wprawdzie dodatnie, ale w ostatnich 3 latach występował tu ubytek wędrowny.

6.2. Migracje międzywojewódzkie

W latach 2000-2007 obrót migracyjny (napływ + odpływ) w ramach migracji międzywojewódzkich wyniósł 99995 osób, które przekroczyły granice województwa łódzkiego przybywając tu z innych województw lub wyjeżdżając z tego terenu, aby zamieszkać na stałe w innych województwach. Stanowiło to 39,1% sumarycznego obrotu migracyjnego.

Tabl. 26. Migracje międzywojewódzkie ludności w latach 2000-2007

LATA	Napływ			Odpływ			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	miasta	wieś
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH									
2000-2007	44380	28447	15933	55615	36323	19292	-11235	-7876	-3359
2000	5584	3522	2062	6691	4128	2563	-1107	-606	-501
2001	4953	3178	1775	6292	3958	2334	-1339	-780	-559
2002	5400	3481	1919	6807	4375	2432	-1407	-894	-513
2003	5843	3829	2014	6758	4550	2208	-915	-721	-194
2004	5439	3416	2023	6918	4615	2303	-1479	-1199	-280
2005	5362	3483	1879	6926	4638	2288	-1564	-1155	-409
2006	5781	3711	2070	7552	5000	2552	-1771	-1289	-482
2007	6018	3827	2191	7671	5059	2612	-1653	-1232	-421
2000=100									
2007	107,8	108,7	106,3	114,6	122,6	101,9	149,3	203,3	84,0

Rozmiary napływu podlegały niewielkim zmianom wykazując w ostatnich latach tendencję wzrostową. Bardziej dynamicznie rósł odpływ ludności do innych województw głównie z miast, natomiast odpływ ze wsi był w miarę stabilny. W rezultacie we wszystkich latach, tak w miastach, jak i na wsi bilans wymiany ludności z innymi województwami był ujemny. Jego ogólne rozmiary pomiędzy skrajnymi latami badanego okresu wzrosły o połowę, w miastach dwukrotnie, natomiast na wsi zmniejszyły się o 16,0%. Innymi słowy maleje udział wsi w ubytku migracyjnym województwa łódzkiego. Głównym tego czynnikiem była stabilność odpływu ze wsi a trend rosnący odpływu z miast.

6.3. Migracje wewnątrzwojewódzkie

Migracje wewnątrzwojewódzkie nie wywierają wpływu na rozwój zaludnienia województwa, oddziałują natomiast na zmiany w liczbie ludności miejskiej i wiejskiej, a także w układzie przestrzennym (powiaty, miasta, gminy).

Tabl. 27. Migracje wewnątrzwojewódzkie ludności w latach 2000-2007

LATA	Ogółem	Ze wsi do miast	Z miast na wieś	Z miast do miast	Ze wsi na wieś	Saldo w miastach
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH						
2000-2007	148656	38269	53001	30501	26885	-14732
2000	17198	4864	5176	3467	3691	-312
2001	15871	4538	4909	3364	3060	-371
2002	17166	4698	5800	3455	3213	-1102
2003	18707	4819	6696	4007	3185	-1877
2004	18365	4354	7137	3777	3097	-2783
2005	18507	4562	6940	3790	3215	-2378
2006	20417	5170	7650	4098	3499	-2480
2007	22425	5264	8693	4543	3925	-3429
2000=100						
2007	130,4	108,2	167,9	131,0	106,3	10 razy

W latach 2000-2007 zmieniło miejsce stałego zamieszkania w ramach województwa łódzkiego 148656 osób, a więc 58,1% całego obrotu migracyjnego. Liczba tych przemieszczeń w ostatnich latach stale rośnie, a w całym okresie zwiększyła się o blisko jedną trzecią. **Dominował wśród nich odpływ ludności z miast na wieś, który między skrajnymi latami zwiększył się o dwie trzecie.** Ten typ migracji stanowił w 2007 r. 38,8% wszystkich faktów migracji wewnątrzwojewódzkich. Znacznie mniejszą dynamiką wzrostu cechował się odpływ ludności ze wsi do miast, który jednak w ostatnich latach wyraźnie wzrasta. Natomiast znacznie, niemal o jedną trzecią, wzrosła wymiana ludności między miastami.

W relatywnie najmniejszym stopniu przybyło przemieszczeń w obrębie wsi, które w części związane są prawdopodobnie z faktami zawarcia małżeństwa przez nowożeńców mieszkających w sąsiadujących ze sobą gminach.

Warto jeszcze raz podkreślić, że ostatnie lata przyniosły ożywienie migracji wewnątrzwojewódzkich wszystkich typów.

Dynamiczny przyrost liczby przemieszczeń z miast na wieś, znacznie większy niż przepływów w przeciwnym kierunku przyczynił się do szybkiego wzrostu ujemnego salda migracji wewnątrzwojewódzkich w miastach, które tożsame jest z dodatnim saldem na wsi. Pomędzy skrajnymi latami wzrosło ono dziesięciokrotnie. Ubytek ten w miastach był niemal dwukrotnie większy niż ujemne saldo w ramach migracji międzywojewódzkich (14732 wobec 7876). Odpowiedni przyrost migracyjny na wsi z nawiązką zrekompensował ubytek migracyjny wsi w ramach migracji wewnątrzwojewódzkich (był ponad czterokrotnie

większy). Innymi słowy wpływ ruchu wędrownego na rozwój ludności miejskiej i wiejskiej był najsilniej związany z migracjami wewnątrz województwa łódzkiego.

6.4. Migracje zagraniczne

Przypomnijmy raz jeszcze, że zawarte w tabelicy 28 dane dotyczą tylko tych faktów migracji zagranicznych, które związane były z odpowiednią rejestracją meldunkową.

Tabl. 28. Migracje zagraniczne ludności w latach 2000-2007

LATA	Napływ			Odływ			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	miasta	wieś
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH									
2000-2007	2235	1776	459	4797	4273	524	-2562	-2497	-65
2000	206	176	30	394	388	6	-188	-212	+24
2001	230	192	38	390	368	22	-160	-176	+16
2002	195	168	27	393	362	31	-198	-194	-4
2003	187	145	42	360	334	26	-173	-189	+16
2004	272	224	48	301	281	20	-29	-57	+28
2005	312	254	58	513	475	38	-201	-221	+20
2006	324	246	78	1462	1226	236	-1138	-980	-158
2007	509	371	138	984	839	145	-475	-468	-7
2000=100									
2007	247,1	210,8	460,0	249,7	216,2	2416,7	252,7	220,8	x

Po przejściowym zmniejszeniu liczby imigrantów (napływ) w latach 2002 i 2003 od 2004 r. obserwowaliśmy ich stały wzrost. Suma napływu w latach 2004-2007 obejmowała dwie trzecie ich ogólnej liczby. Większość imigrantów kierowała się do miast (80%). Trudno ocenić czy znaczny wzrost napływu na wieś w 2007 r. jest incydentem czy zjawiskiem początkującym nowy trend.

Rozmiary emigracji (odływ) były dwukrotnie większe niż imigracji. Po okresie stabilizacji liczby emigrantów (2000-2004) w następnych trzech latach znacznie się ona zwiększyła, obejmując 62% ogólnych rozmiarów w latach 2000-2007. Niezwykle dynamiczny był przyrost liczby emigrantów w ostatnich latach na wsi – niemal trzy czwarte ich ogólnej liczby przypadało na dwa ostatnie lata. Nie umiem wyjaśnić tego zjawiska, jak i rekordowo dużej emigracji w 2006 r.

Saldo migracji zagranicznych było we wszystkich latach ujemne w skali całego województwa i w miastach. Na wsi w pięciu latach odnotowano niewielkie saldo dodatnie.

Rozmiary ujemnego salda migracji zagranicznych w latach 2000-2007 w odniesieniu do całego województwa były znacznie mniejsze od ubytku spowodowanego migracjami międzywojewódzkimi (te były ponad czterokrotnie większe). Relatywnie nieduży był wpływ tych migracji na ubytek ludności miejskiej, dla której ujemne saldo migracji międzywojewódzkiej i wewnątrzwojewódzkiej wyniosło łącznie 22608 osób, a w ramach ruchów zagranicznych 2497 osób.

6.5. Podsumowanie

W łódzkim, tak jak w większości województw, lata 2000-2007 cechował regres ludnościowy wyrażający się stałym ubytkiem liczby ludności, stosunkowo większym w miastach i niewielkim na wsi. W rezultacie zahamowany został proces urbanizacji na tym obszarze. Zmiany w strukturze według wieku sprowadzały się do malejącego odsetka dzieci i młodzieży oraz rosnącego osób w starszym wieku. Nadal łódzkie wyróżniało się bardzo niskim udziałem pierwszej z tych grup i skrajnie wysokim drugiej.

Natężenie małżeństw jest tu niskie, a rozwodów wysokie, ale pierwsze w ostatnich latach rosną, a drugie maleją. Podobnie jak w innych regionach kraju zmienia się skłonność do zawierania małżeństw, która maleje w wieku 20-24 lata i rośnie w wieku 25-29 oraz 30-34 lata.

Optymistycznym zjawiskiem jest rosnąca w drugiej połowie lat 2000-2007 liczba i natężenie urodzeń, rośnie także ogólny współczynnik płodności i dzietności kobiet lecz nadal łódzkie charakteryzuje się niskim, choć nie najniższym ich poziomem wśród województw. Radykalnie zmienił się model płodności kobiet – nieprzerwanie i dynamicznie malała w wieku 20-24 lata, a ustabilizowała się w następnej grupie (najwyższa płodność) i znacznie wzrosła w wieku 30-34 lata (w którym kobiety coraz częściej rodzą pierwsze dziecko). Odnotowana tendencja wzrostu liczby urodzeń może w połowie przyszłej dekady ulec zahamowaniu, kiedy w wiek największej płodności zaczną wkraczać coraz to mniejsze liczebnie generacje kobiet urodzonych w okresie niżu urodzeń z lat 90-tych minionego stulecia.

Pesymistyczny obraz kreślą mierniki natężenia zgonów w łódzkim, które są najbardziej niekorzystne wśród województw. Trwanie życia mężczyzn i kobiet było tu i jest nadal najkrótsze, największy poziom stale przyjmuje standaryzowany współczynnik zgonów, który ponadto od 2005 r. rośnie. Nieustannie łódzkie cechuje najwyższy poziom standaryzowanego

współczynnika zgonów z powodu chorób układu krążenia, które są przyczyną niemal połowy ogólnej liczby zgonów.

Duże natężenie umieralności mieszkańców łódzkiego to – zdaniem autora tego opracowania – główna przyczyna ujemnego przyrostu naturalnego o natężeniu większym niż w pozostałych województwach.

Ujemny przyrost naturalny to główny czynnik ubytku zaludnienia w województwie łódzkim. W latach 2000-2007 jego rozmiary były pięciokrotnie większe od ogólnego ubytku migracyjnego. W miastach ubytek spowodowany migracjami międzywojewódzkimi i zagranicznymi w relatywnie większym stopniu niż na wsi wpływał na spadek liczby ludności, ale i tu rozmiary ujemnego przyrostu naturalnego były niemal dwukrotnie większe.

Na wsi natężenie ujemnego przyrostu naturalnego było mniejsze niż w miastach. Ponad połowa ogólnych rozmiarów ubytku naturalnego w latach 2000-2007 była zrekompensowana dodatnim saldem migracji. W rezultacie ubytki w zaludnieniu wsi były stosunkowo niewielkie.

**PRAKTYCZNY PRZEWODNIK
PO URZĘDZIE STATYSTYCZNYM W ŁODZI**

ul. Suwalska 29, 93-176 Łódź

godziny pracy: poniedziałek, środa-piątek 8.15 - 16.15
wtorek 8.15 - 18.00

Dane statystyczne

- bieżące
- z publikacji i informacji US i GUS

Sprzedaż publikacji US i GUS

Przyjmowanie zamówień na:

- dane statystyczne
- publikacje i informacje US

**Wydział Udostępniania
Informacji**

V piętro, pok. 514, 515, 516

tel. (42) 683-91-90

683-91-91

683-91-92

fax (42) 684-48-46

Rejestracja podmiotów

gospodarczych w Rejestrze Regon

- uzyskanie numeru
- konsultacja
- wyjaśnienia
- reklamacje

tel: (42) 683-92-56, 683-91-07,
683-91-08, 683-92-13,
683-92-17

fax: (42)684-48-46

Centrum Informacyjne PKD 2007

e-mail: pkd2007.lodz@stat.gov.pl

tel. (42) 683-92-56, 683-92-53

Wydawanie informacji

interpretacyjnych

**w zakresie obowiązujących
klasyfikacji gospodarczych**

**<http://www.stat.gov.pl/lodz>
e-mail: SekretariatUSLDZ@stat.gov.pl**